

บริการแนะแนว และเครื่องมือทางจิตวิทยา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

บริการแนะแนว และเครื่องมือทางจิตวิทยา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

บริการแนะแนวและเครื่องมือทางจิตวิทยา

ปีที่พิมพ์	พ.ศ. 2559
จำนวนพิมพ์	32,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด 79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 0-2561-4567 โทรสาร 0-2579-5101 นายโชคดี ออสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

งานแนะแนวเป็นงานหลักที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนการสอนจึงจะสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ แต่จากสภาพการณ์ที่ปรากฏ พบว่า มีปัจจัยซึ่งไม่เอื้อให้สถานศึกษาดำเนินงานแนะแนวที่เป็นผลต่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง คือครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาการแนะแนว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักและมุ่งมั่นจะส่งเสริมให้ครู บุคลากรทางการศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาการแนะแนวมากขึ้น สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติให้เกิดผลเชิงประจักษ์ ยังประโยชน์ต่อผู้เรียนทั่วทุกถิ่นไทย ครูจะศึกษาได้ด้วยตนเองในเวลาไม่นาน และนำไปปฏิบัติได้จริง โดยได้จัดทำเอกสารชุด “แนะแนวเพื่อเยาวชนไทย” ประกอบด้วยเอกสาร 9 รายการ ดังนี้

- เล่ม 1 การแนะแนวแบบมุ่งอนาคต
- เล่ม 2 มาตรฐานการแนะแนว
- เล่ม 3 หลักการบริการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้น สำหรับครูและผู้บริหารการศึกษา
- เล่ม 4 ระบบการแนะแนวในโรงเรียน
- เล่ม 5 การออกแบบกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการพัฒนาทักษะสำหรับผู้เรียน
- เล่ม 6 บริการแนะแนวและเครื่องมือทางจิตวิทยา
- เล่ม 7 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- เล่ม 8 การให้คำปรึกษา
- เล่ม 9 การจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดนี้จะช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติในการพัฒนาเยาวชนได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ที่ทุ่มเททั้งกำลังกาย ใจ เวลา กำลังสติปัญญา ความสามารถ และทุกท่านที่มีส่วนร่วมดำเนินการจัดทำเอกสารจนสำเร็จลุล่วง รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าของต้นฉบับ เอกสาร สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการค้นคว้า และเป็นส่วนเสริมสร้างเนื้อหาสาระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจง	ค
บทนำ	ง
บทที่ 1 การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา	1
บทที่ 2 วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล	19
บทที่ 3 การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี	37
บทที่ 4 การนำเครื่องมือทางจิตวิทยาไปใช้ในการแนะแนว	53
บรรณานุกรม	59
คณะผู้จัดทำ	61

คำชี้แจง

เอกสารชุดแนะแนวเพื่อเยาวชนไทยเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงบประมาณ ปี 2558 โดยศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย จัดโครงการพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบงานแนะแนวระดับเขตพื้นที่การศึกษาในรูปแบบกิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้ คือ กิจกรรมที่ 1 จัดทำหลักสูตรและประชุมปฏิบัติการพัฒนาศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานแนะแนวทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 1 คน รวม 225 คน เพื่อให้ศึกษานิเทศก์ได้มีความรู้ ความเข้าใจด้านจิตวิทยาการแนะแนว มีแนวทางในการชี้แนะ (Coaching) ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่ 2 จัดทำเอกสารชุดแนะแนวเพื่อเยาวชนไทย เพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องนำไปศึกษาเพิ่มเติม กระบวนการ หลักการ วิธีการแนะแนว เสริมสร้างความมั่นใจ ประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เป็นผู้คัดสรร จัดทำ เรียบเรียง ทั้ง 9 เล่ม ดังกล่าว

หวังว่าเอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนไทย ให้เป็นพลเมืองและพลโลกที่มีคุณภาพต่อไป

(นายภัสกร พงษ์สิทธิากร)

หัวหน้าศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

บริการแนะแนวเป็นภาระงานของครูและครูแนะแนวที่จะต้องจัดและดำเนินการให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนอย่างมีการดำเนินการจัดและให้บริการอย่างเป็นกระบวนการ มีมาตรฐาน และประสิทธิภาพ ครูและครูแนะแนวควรมีความรู้เรื่องการศึกษารายกรณี ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจภาระงานอย่างถ่องแท้ และมีการใช้เครื่องมือที่ดีประกอบอีกด้วย

บทที่ 1

การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา

การพัฒนาประเทศชาติและสังคมให้ยั่งยืน ก็คือ การพัฒนาคนเพราะคนคือผู้สร้างและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ การสร้างคนที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น เพราะการขัดเกลาหล่อหลอมคนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต้องใช้ระยะเวลานานและต้องดำเนินการโดยการให้การศึกษ การจัดการศึกษาของชาติจึงกำหนดระยะเวลาการศึกษานานนับ 10 ปี นักวิชาการเชื่อว่าการศึกษา คือ การพัฒนาความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทำให้บุคคลมีศักยภาพสูงสุด แต่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้การพัฒนาเยาวชนไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง การดูแลช่วยเหลือให้เยาวชนมีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูผู้ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน การแนะแนวเป็นศาสตร์หนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนั้น ครูทุกคนจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของการแนะแนว

การแนะแนว (guidance) หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนให้รู้จักเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม รู้เท่าทันตนเองและสังคม มีสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจและวางแผนได้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพแห่งตน (กรกฎา นักคัม, 2555 : 10; นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558 : 33 และเจษฎา บุญมาโฮม, 2558 : 34)

โดยทั่วไปการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาจะนิยมใช้คำว่า “การจัดบริการแนะแนว” เพราะประเทศไทยได้รับการถ่ายทอดวิทยาการความรู้ ด้านการแนะแนวจากประเทศตะวันตก ที่บุคลิกภาพของผู้เรียนมีลักษณะกระตือรือร้น (active learner) ดังนั้น การจัดการแนะแนว

จึงเป็นความสมัครใจของผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อเติมเต็มความงอกงามในชีวิตของตน สำหรับบริบทรอลงของวัฒนธรรมไทยอาจไม่คล้ายคลึงกับประเทศตะวันตกนัก เพราะพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนไทยจะปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เชื่อฟังครูอาจารย์ ลักษณะของผู้เรียนจึงมีความกระตือรือร้นน้อยกว่าประเทศตะวันตก ปัจจุบันรัฐบาลจึงได้ผลักดันให้เกิดกระบวนการปฏิรูปการศึกษาเกิดสัมฤทธิ์ผล เพื่อเปลี่ยนแปลงลักษณะของผู้เรียนให้มีลักษณะกระตือรือร้นมุ่งแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งคำว่า “บริการ” ในความหมายของคนไทย อาจตีความได้ทั้งด้านงามหรือไม่สร้างสรรค์ จึงเป็นเหตุให้นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานแนะแนวตั้งข้อสงสัยในใจว่าไม่ควรใช้คำว่า “บริการแนะแนว” แต่อย่างไรก็ตาม การแนะแนวของไทย ก็ยังคงใช้คำว่าบริการแนะแนวด้วยเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อคงความหมายและบริบทของคำศัพท์ตามรากฐานขององค์ความรู้เดิมที่ได้รับมา
2. คำว่า “การบริการ” ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง การให้ความสะดวกต่าง ๆ (2556 : 653) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและบทบาทของครูแนะแนวที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพ
3. การบริการต้องประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้ให้บริการและผู้รับบริการ นั่นคือครูแนะแนวกับผู้เรียน อีกทั้งการบริการยังต้องมีขั้นตอนและกระบวนการ เพื่อการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพสามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการจัดบริการยังต้องเป็นการสมัครใจของบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย โดยเฉพาะผู้รับบริการซึ่งก็คือผู้เรียนนั่นเอง

ปรัชญาพื้นฐานเพื่อการจัดบริการแนะแนว

ปรัชญา คือ ความคิดและความเชื่อพื้นฐานของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น หากบุคคลมีความคิดและความเชื่อต่อสิ่งนั้นอย่างไรก็มักจะแสดงออกหรือปฏิบัติตนตามความเชื่อนั้น ปรัชญาจึงเป็นมุมมองความคิดที่ส่งผลต่อสภาวะการณั้ นั้น ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาของชาติจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญ การจัดบริการแนะแนวก็เช่นกัน หากผู้จัดบริการแนะแนวมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาการแนะแนวก็จะสามารถนำไปใช้จัดบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งนี้การแนะแนวมีปรัชญาสำคัญสรุปได้ดังนี้ (รังสรรค์ โฉมยา, 2553 : 16-17)

1. บุคคลมีความแตกต่างกัน ด้วยพื้นฐานของการเจริญเติบโต การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ส่งผลให้บุคคลมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม จึงทำให้รูปแบบพฤติกรรมบุคคล

รูปแบบปัญหาของบุคคลมีมิติที่แตกต่างกัน การจัดบริการแนะแนวจึงต้องยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายของผู้เรียน

2. พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ในมิติด้านจิตวิทยาเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลมีสาเหตุของการเกิดมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในของตัวบุคคลเอง หรือปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อม ดังนั้น หากทำความเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดขึ้นของพฤติกรรม ย่อมทำให้การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นทำได้ง่ายและมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง

3. บุคคลย่อมมีช่วงวิกฤติของชีวิต ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของบุคคลอาจเป็นช่วงเวลา ที่ประสบปัญหาที่ต้องการการแก้ไข การเยียวยา และการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เพื่อที่จะก้าวผ่าน ช่วงเวลาวิกฤติของชีวิต แม้ว่าโดยหลักการแล้วไม่อาจจะให้ความช่วยเหลือใครได้ตลอดชีวิต แต่บริการแนะแนวก็มุ่งหวังให้การช่วยเหลือนั้นเป็นการป้องกันประสบการณ์ที่สำคัญส่งผลให้ บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเองได้ในอนาคต หากเกิดปัญหาในลักษณะเดียวกันหรือ ใกล้เคียงกันเกิดขึ้น

4. บุคคลมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน เนื่องจากการดำรงชีวิต ในสังคมบุคคลต้องการได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าทั้งจากตนเองและผู้อื่น มีแรงจูงใจ และสามารถสร้างแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีขึ้นได้ หากเพียงได้รับโอกาสและการใส่ใจที่ถูกต้องอย่างเหมาะสมจากคนรอบข้าง ดังนั้น หากบุคคลได้รับการชี้แนะและการกระตุ้น ที่เหมาะสมจากบุคคลและสังคมรอบข้างก็จะสามารถพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จได้

5. มนุษย์ คือ ทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม บุคคลแต่ละคน ต่างมีส่วนช่วยสร้างสรรค์ความเจริญให้กับสังคม หากเกิดปัญหาขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การจัดบริการแนะแนวจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหา ของตนเองได้ ส่งผลให้บุคคลสามารถแสดงคุณค่าที่ดีของตนเองต่อสังคม เป็นกำลังใจในการพัฒนา ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม

6. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพและความโดดเด่นในตนเอง การจัดบริการแนะแนวจะช่วยให้บุคคลได้ค้นหาคุณลักษณะและศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองได้ แล้วสามารถนำออกมาใช้และพัฒนา ได้อย่างเต็มที่อันจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ต่อไป

7. มนุษย์ทุกคนมีอิสระและมีโอกาสเลือกสิ่งต่าง ๆ อย่างเสรี มีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน การจัดบริการแนะแนวจะส่งเสริมให้บุคคลได้ตัดสินใจเลือกแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม กับตนเองอย่างมีอิสระ

ความรู้พื้นฐานเพื่อการจัดบริการแนะแนว

การจัดบริการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้จัดบริการจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานดังต่อไปนี้ (ลักษณะ สรวิวัฒน์, 2551 : 349-362 และเจษฎา บุญมาโฮม, 2558 : 34-46)

1. พัฒนาการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบริการแนะแนวต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นประการแรกสำหรับการจัดบริการแนะแนว

2. มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการแนะแนวมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ประเภทของการแนะแนวแบ่งออกได้ 3 ประเภทใหญ่ คือ

2.1.1 การแนะแนวการศึกษา (educational guidance) เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ความรู้ทำให้ผู้เรียนรู้จักโครงสร้างหลักสูตร แผนการเรียน เกณฑ์การสำเร็จการศึกษา วิธีการเรียน การบริหารจัดการตนเอง ด้านการเรียน การแบ่งเวลาเรียน การสอบ การสอบแก้ตัว การศึกษาต่อ เป็นต้น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนได้

2.1.2 การแนะแนวอาชีพ (vocational guidance) เป็นการแนะแนวที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักโลกกว้างทางอาชีพ รู้จักเลือกอาชีพอย่างชาญฉลาด การสร้างค่านิยมและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ เตรียมพร้อมทางวุฒิภาวะด้านอาชีพ การช่วยให้เกิดความก้าวหน้ามั่นคงในหน้าที่การงานหรือเลื่อนระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

2.1.3 การแนะแนวส่วนตัวและสังคม (personal and social guidance) เป็นการแนะแนวที่ช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลอย่างชาญฉลาด รู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ มีอารมณ์มั่นคงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2.2 ขอบเขตของการแนะแนวแบ่งออกได้เป็น 3 ขอบข่าย คือ

2.2.1 การป้องกันปัญหาหรือบางครั้งเรียกว่า “แนะแนวเชิงรุก” เป็นแนวคิดสำคัญของการจัดบริการแนะแนวเป็นการป้องกันบุคคลที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือยังไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพราะหากปล่อยให้ปัญหาขึ้นแล้วอาจยากต่อการแก้ไข เสียเวลาและงบประมาณในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น หากได้รับการป้องกันปัญหาก่อนก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคล

2.2.2 การแก้ไขปัญหาเป็นแนวคิดของการแนะแนวที่มุ่งจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ประสบกับปัญหานั้นแล้ว เช่น มีผลการเรียนต่ำ ประสบอุบัติเหตุ ปัญหาด้านการปรับตัว เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วบุคคลเหล่านั้นต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง ครูแนะแนวต้องให้ความสำคัญในการช่วยเหลือ ด้วยการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาด รอบคอบ และมีเหตุผล

2.2.3 การส่งเสริมพัฒนาเป็นการแนะแนวแบบหนึ่งที่ยินยอมจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและมีพัฒนาการในทุกด้าน ๆ อย่างเหมาะสม เช่น มารยาท บุคลิกภาพ ความรู้ทางวิชาการ เป็นต้น การแนะแนวที่ส่งเสริมพัฒนานี้จะแตกต่างจากการป้องกันและการแก้ไขที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีปัญหาแล้ว แต่การส่งเสริมพัฒนานั้นสามารถดำเนินการได้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนปกติที่จะทำให้มีศักยภาพสูงขึ้น และผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือที่มีปัญหาที่จะได้รับการช่วยเหลือให้ดีขึ้นเช่นกัน

2.3 วิธีการการจัดกิจกรรมแนะแนวมี 2 วิธีการหลัก คือ

2.3.1 การแนะแนวรายบุคคล (individual guidance) เป็นการจัดการแนะแนวให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง ยอมรับความจริง สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างดี

2.3.2 การแนะแนวกลุ่ม (group guidance) หรือการแนะแนวหมู่เป็นการแนะแนวแก่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีปัญหาและความต้องการคล้ายคลึงกัน ให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์อันจะทำให้เข้าใจปัญหา และหาแนวทางแก้ปัญหาที่ตนเองเผชิญอยู่ บางครั้งสมาชิกในกลุ่มจะร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ของตนเองช่วยแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับธรรมชาติ และพัฒนาการของผู้เรียน การแนะแนวกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.3.2.1 การแนะแนวกลุ่มย่อยเป็นการจัดแนะแนวแก่ผู้เรียนจำนวน 2-12 คน ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เป็นต้น

2.3.2.2 การแนะแนวกลุ่มใหญ่มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 12 คนขึ้นไป ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน กิจกรรมโฮมรูม การปฐมนิเทศ เป็นต้น

3. มาตรฐานงานแนะแนว มาตรฐานการแนะแนวที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ศาสตร์ การแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เป็นแนวทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนา คุณภาพการแนะแนวและการประเมินงานแนะแนว ประกอบด้วย 3 ด้าน 6 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1 ด้านที่ 1 คุณภาพผู้เรียน 2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ตัวบ่งชี้ 1.1 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเอง และ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ 1.2 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าผู้อื่น และ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และ ด้านส่วนตัวและสังคม

ตัวบ่งชี้ 2.1 ผู้เรียนสามารถศึกษา วิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาและวางแผนด้านการศึกษา

ตัวบ่งชี้ 2.2 ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวางแผนด้านอาชีพ

ตัวบ่งชี้ 2.3 ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวางแผนด้านส่วนตัวและสังคม

3.2 ด้านที่ 2 คุณภาพการดำเนินงานแนะแนว 3 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 3 ครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ดำเนินงานแนะแนว ตามหลักการ ปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมาย และจรรยาบรรณทางการแนะแนว

ตัวบ่งชี้ 3.1 มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานแนะแนว ตามปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมายการแนะแนว

ตัวบ่งชี้ 3.2 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณการแนะแนว

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษาจัดบริการแนะแนวและส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

ตัวบ่งชี้ 4.1 จัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ครอบคลุม ขอบข่ายการแนะแนวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ 4.2 ส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษาจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ 5.1 จัดกิจกรรมแนะแนวสอดคล้องกับบริบทของ
สถานศึกษาและครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนว

3.3 ด้านที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการแนะแนว 1 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีคุณภาพ

ตัวบ่งชี้ 6.1 ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว

ตัวบ่งชี้ 6.2 บริหารจัดการงานแนะแนวอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้ 6.3 จัดให้มีครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว

ตัวบ่งชี้ 6.4 มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในงานแนะแนว

4. วิทยาการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการจัดการเรียนรู้ เช่น การออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมสมัย รูปแบบการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีคุณภาพ ทันยุคสมัย และเหมาะสมกับผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้จัดบริการแนะแนวสามารถจัดบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริการแนะแนวในสถานศึกษา

บริการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายพื้นฐาน คือ การป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพ บริการแนะแนวในสถานศึกษาประกอบด้วย 5 บริการ คือ บริการศึกษารวบรวมข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล ทั้งนี้การจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ครูแนะแนวจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย หลักการ และเทคนิคกลวิธี รวมทั้งเครื่องมือที่จำเป็นในการจัดบริการทั้ง 5 บริการ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554 : 66-75 และเลขุภา บุญมาโฮม, 2558 : 49-212)

ตารางแสดงบริการแนะแนวในสถานศึกษา

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
1. บริการศึกษา รวบรวมข้อมูล (individual inventory service)	1. เพื่อให้รู้จักผู้เรียน เป็นรายบุคคล 2. เพื่อให้ผู้เรียน รู้จักตนเอง ในทุกด้าน เช่น ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ เป็นต้น 3. เพื่อช่วยให้ สถานศึกษาได้นำ ผลจากความรู้อัน ลึกซึ้ง ความเข้าใจ ในตัวผู้เรียน ไปจัดบริการ แนะแนว	เป็นบริการที่ให้ความสำคัญ กับความแตกต่างระหว่างบุคคล จะช่วยให้ครูได้รู้จักและเข้าใจ ผู้เรียนของตนเองมากขึ้น โดยการศึกษาและเก็บรวบรวม ข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้วยเทคนิคและวิธีการทาง การแนะแนวต่าง ๆ อย่างเป็น ระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จัก และเข้าใจตนเอง อีกทั้งช่วยให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รู้จักและเข้าใจ ผู้เรียนของตนเป็นอย่างดี รวมทั้ง ใช้ข้อมูลสำหรับการดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และ พัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสม ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล	1. ต้องคำนึงถึงความ ทันสมัยของข้อมูล 2. เทคนิคและเครื่องมือบางชนิด จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่ชำนาญ และได้รับการฝึกฝนมาแล้ว เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน ของข้อมูล 3. ข้อมูลต่าง ๆ ของผู้เรียนจำเป็นต้อง ต้องเป็นความลับ เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจและ ยินดีให้ความร่วมมือ ให้ความร่วมมือในการ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง 4. การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของ ผู้เรียนควรจัดอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง	1. การสำรวจและศึกษา ข้อมูลรายละเอียด เกี่ยวกับตัวผู้เรียน 2. การใช้เทคนิคและ เครื่องมือทางการ แนะแนว เช่น การ สังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม อัตชีวประวัติ สังคม มิติ การศึกษาผู้เรียน เป็นรายกรณี เป็นต้น 3. การเยี่ยมบ้านผู้เรียน 4. การทำระเบียบสะสม 5. การสำรวจปัญหา และความต้องการ ของผู้เรียน

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
		<p>ซึ่งจะช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนของตน ส่งผลให้ครูสามารถให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>5. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าได้รวบรวมจากเทคนิคและวิธีการหลาย ๆ วิธี และควรเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละบุคคล</p>	<p>6. การจัดทาและจัดทำเครื่องมือการแนะแนว</p> <p>7. การวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อมูลของผู้เรียน</p>

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
2. บริการสารสนเทศ (information service)	<p>1. เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่จำเป็น ในด้านการศึกษา อาชีพ สภาพแวดล้อม</p> <p>2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และยอมรับความ เป็นจริงของตนเอง เข้าใจรายละเอียด เกี่ยวกับข้อมูล ต่าง ๆ ทั้งทาง การศึกษา อาชีพ และการปรับตัว รู้จักวิเคราะห์ และ ตัดสินใจด้วยตนเอง จากข้อมูลที่ได้</p>	<p>เป็นรูปแบบการจัดเผยแพร่ข้อมูล ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ การพัฒนาบุคลิกภาพ วัฒนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม สุขภาพ โดยอาศัยเครื่องมือและวิธีการ ต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้น มาวิเคราะห์แจกแจง เพื่อให้เป็น ข้อเสนอแนะและพร้อมที่จะนำเสนอ ให้แก่ผู้เรียนด้วยเทคนิค วิธีการ ต่าง ๆ เช่น การบรรยาย อภิปราย จัดป้ายนิเทศ ทัศนศึกษา การใช้ สื่อวีดิทัศน์ กิจกรรมโอบอ้อม และ กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน โดยข้อเสนอแนะนั้นต้องถูกต้อง และทันสมัย ข้อเสนอแนะดังกล่าว จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว</p>	<p>1. กลวิธีในการให้ข้อเสนอแนะ ควรจะให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม</p> <p>2. บุคคลที่ให้บริการสนทนา ควรจะมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ในการจัดและให้บริการ ข้อเสนอแนะและการปรึกษา</p> <p>3. การจัดบริการสนทนาควรมี การประเมินผลการให้บริการ เพื่อปรับปรุงการให้บริการ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น</p> <p>4. ข้อเสนอแนะที่นำมาใช้จัดการ ต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน</p>	<p>1. การจัดทำ ผลิต รวบรวมเอกสารต่าง ๆ</p> <p>2. การจัดศูนย์สนเทศ</p> <p>3. การจัดป้ายนิเทศ เพื่อเสนอความรู้</p> <p>4. การประชาสัมพันธ์ เช่น จดสาร วิทยุ โรงเรียน</p> <p>5. การจัดกิจกรรม แนะแนวในชั้นเรียน</p> <p>6. การประชุมชี้แจง ผู้เรียน</p> <p>7. การจัดกิจกรรม โอบอ้อม</p> <p>8. การประชุมพิเศษ</p> <p>9. การเชิญวิทยากร บรรยาย</p>

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
	และเลือกปรับตน ให้เหมาะสมต่อ สถานการณ์และ ความเปลี่ยนแปลง ของสังคมโลก	เข้ากับสิ่งแวดล้อม ป้องกัน ความล้มเหลว พัฒนาตนเองมี ประสิทธิภาพ		10. การปัจฉิมนิเทศ 11. การอภิปราย การศึกษาเอกสารสถานที่ 12. การใช้แหล่งการเรียนรู้ ทางด้านเทคโนโลยี และสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
3. บริการให้การปรึกษา (counseling service)	1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบและเหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักเข้าใจผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมตามความเป็นจริง อันจะนำมาซึ่งการดำรงชีวิตที่ดี	เป็นบริการที่นับว่าเป็นหัวใจของการแนะแนว การให้การปรึกษา เป็นกระบวนการที่มีหลักการขั้นตอน และจุดมุ่งหมายในการปรึกษา โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา ผู้ให้การปรึกษา จะประยุกต์ใช้หลักการและแนวคิดทางจิตวิทยาเข้ามาอำนวยความสะดวกให้ผู้รับการปรึกษาได้ตระหนักถึงประสบการณ์ของตน เพื่อให้รู้จักเข้าใจ และยอมรับตนเองในสิ่งที่ เป็นปัญหาได้มากขึ้น และได้เรียนรู้ และค้นหาเหตุผลแห่งปัญหาด้วยตนเอง	1. การให้การปรึกษามีความแตกต่างจากการแนะนำ 2. ผู้ทำหน้าที่ให้การปรึกษาต้องได้รับการฝึกฝนจนเชี่ยวชาญระดับหนึ่ง 3. การให้การปรึกษาเป็นหน้าที่ของผู้รับการปรึกษาที่ต้องคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง 4. ผู้ให้การปรึกษาต้องรักษา ความลับของผู้รับการปรึกษา 5. ผู้ให้การปรึกษาต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้รับการปรึกษา 6. หากไม่สามารถช่วยเหลือผู้รับการปรึกษาได้ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ	1. การให้การปรึกษาปรึกษา รายบุคคล 2. การให้การปรึกษาเป็นกลุ่ม 3. การติดต่อผู้ปกครอง 4. การส่งต่อผู้เรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ (กรณีปัญหารุนแรง) 5. การให้บริการแก่ผู้ปกครองและผู้สนใจ 6. การติดตามผล 7. การเก็บสถิติหลังการให้การปรึกษา

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
		<p>ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แก้ไขข้อผิดพลาดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม และสามารถวางพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าและมีความหมาย แสวงหาแนวทางตัดสินใจในการแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง รวมทั้งช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อม และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้ตามความเป็นจริง จนเกิดความงอกงามขึ้นภายในจิตใจ</p>		

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
4. บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service)	1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการหรือสวัสดิการที่จำเป็นสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของตน 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสก้าวหน้าหรือพัฒนาประสบการณ์ใหม่ที่เหมาะสมและมีคุณค่าต่อตนเองในการศึกษา อาชีพ ทั้งส่วนตัวและสังคม	เป็นบริการแนะแนวที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียนด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ได้รับการฝึกฝนหรือได้รับการช่วยเหลือตามความจำเป็น ตามโครงการที่แต่ละคนได้ตัดสินใจเลือกแล้ว เช่น ได้เข้าเรียนในหลักสูตรหรือแผนการเรียน ได้ทำงานหรือประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถความถนัดและความสนใจและบุคลิกภาพ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ได้รับความรู้ การสอน ซ่อมเสริม อาหารกลางวัน หรือ การหางานพิเศษ รวมทั้งการจัดวางตัวผู้เรียนกับกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการของผู้เรียนให้ถึงขีดสุด เพื่อช่วย	1. การจัดให้ผู้เรียนทุกคนโดยมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด 2. เป็นบริการที่ต้องมาที่หลัง บริการสนเทศและบริการให้การปรึกษา กล่าวคือ ก่อนที่ผู้เรียนจะได้รับการจัดวางตัวบุคคลให้เรียนวิชาใดหรือฝึกปฏิบัติงานใดนั้น เขาจะต้องได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การศึกษาอาชีพและสังคมส่วนตัว และได้มีโอกาสคิดไตร่ตรองดูแล้วว่าตนเองต้องการอะไรแล้วจึงรับบริการจัดวางตัวบุคคลนี้ได้ 3. ควรกระทำเมื่อผู้แนะแนวได้รู้จักผู้เรียนอย่างถ่องแท้แล้ว เพื่อให้เกิดการจัดวางที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน	1. การจัดผู้เรียนเข้าเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรม 2. การจัดห้องเรียนพิเศษ 3. การจัดแผนการเรียน 4. การสอนซ่อมเสริม 5. การฝึกทักษะทางการเรียน/ทักษะการทำงาน 6. การจัดหางาน 7. การจัดทุนการศึกษา

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
<p>4. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสก้าวหน้า หรือพัฒนา ประสบการณ์ใหม่ ที่เหมาะสมและมีคุณค่าต่อตนเอง ในการศึกษา อาชีพ ทั้งส่วนตัวและ สังคม</p> <p>5. เพื่อให้ผู้เรียน ได้เลือกศึกษา ในรายวิชา สาขา วิชาที่เหมาะสม กับตนเอง</p> <p>เพื่อช่วยให้ผู้เรียน สามารถปรับตัว และปฏิบัติตน ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับ โอกาสและสถานที่</p>	<p>กระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการ ปฏิบัติพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย</p>	<p>4. บุคลากรทุกฝ่ายของ สถานศึกษาควรเข้าร่วม ในการให้บริการทางด้านนี้ แก่ผู้เรียน</p>		

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
5. บริการติดตามผล (follow-up service)	1. เพื่อติดตามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ 2. เพื่อตรวจสอบผู้เรียนที่ลาออกจากสถานศึกษา กลางคันว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร 3. เพื่อทราบความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น โอกาสในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคม	เป็นบริการแนะแนวที่มีระบบขั้นตอนเกี่ยวกับบุคคลโดยตรง ซึ่งดำเนินการประเมินและตรวจสอบการให้บริการต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ แสวงหาข้อมูลที่เป็นวัตถุประสงค์เชิง และปัญหาที่เกิดขึ้น ในระหว่างการทำงาน คุณภาพของงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผล ผลที่ได้จากการตรวจสอบและประเมิน จะนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง ป้องกัน และพัฒนาและวางแผนช่วยเหลือ เพื่อเสริมสร้างสิ่งใหม่ให้การบริการแนะแนวมีประสิทธิภาพสูง หรือตัดสินใจยุติการให้บริการ เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่งผลให้สังคมและเทศชาติเจริญรุ่งเรืองต่อไป	1. ควรเน้นการให้บริการรายบุคคล เพื่อสำรวจว่าผู้เรียนแต่ละคน ที่รับบริการแนะแนวแล้ว ได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการ และกิจกรรมต่าง ๆ ในโอกาสต่อไป 2. ควรติดตามผู้เรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ 3. ควรจัดอย่างสม่ำเสมอ และเป็นระบบ 4. ควรนำข้อมูลจากการจัดการ ติดตามผลมาพิจารณา ปรับปรุงหลักสูตร การดำเนินงาน โครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งควรมีการเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ	1. ติดตามผลผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา 2. ติดตามผลผู้เรียนที่ได้รับบริการ 3. การนำเสนอผลการติดตามรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสำรวจ แบบสอบถาม แบบประเมิน การสังเกต การสัมภาษณ์ จดหมาย โทรศัพท์ เว็ปไซต์ ฯลฯ

บริการ	จุดมุ่งหมาย	ความหมายและความสำคัญ	หลักการ	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
บริการ	<p>4. เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพจากผู้เรียน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงบริการแนะแนวของสถานศึกษา อันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนคนอื่นต่อไป</p> <p>5. เพื่อสำรวจปัญหาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและบริการแนะแนวของสถานศึกษา</p>			

การบริหารจัดการบริการแนะแนวในสถานศึกษา

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา ให้อประสบความสำเร็จ คือ การบริหารจัดการบริการแนะแนวในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพราะการจัดบริการแนะแนว มีขอบข่ายที่กว้างขวางและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การบริหารจัดการบริการแนะแนวในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีหลักการดังนี้ (ลักขณา สริวัฒน์, 2551 : 339-340)

1. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและขอบข่ายของบริการแนะแนวเป็นอย่างดี และที่สำคัญยิ่งต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดบริการแนะแนว โดยให้การสนับสนุนการจัดบริการแนะแนวทุกรูปแบบ
2. บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญของการบริการแนะแนว และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา
3. มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของบริการแนะแนวไว้อย่างชัดเจน โดยครอบคลุมทั้งการป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน
4. บริการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ คือ บริการที่สนองความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น ก่อนการวางแผนจัดบริการแนะแนวต่าง ๆ จะต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนเสียก่อน
5. บริการแนะแนวจะต้องจัดขึ้นเพื่อผู้เรียนทุกคนและทุกระดับชั้น
6. ควรมีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบการจัดบริการแนะแนวที่ชัดเจน โดยมีการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเต็มใจและมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงาน เพื่อให้งานมีคุณภาพและประสบความสำเร็จ
7. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน บุคลากรในสถานศึกษา และผู้ปกครองทราบข่าวการจัดบริการแนะแนว
8. การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษาควรใช้หลักการมีส่วนร่วมของบุคลากร

บทที่ 2

วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล

บริการแนะแนวเป็นภาระงานของครู และครูแนะแนวที่จะต้องจัดและดำเนินการให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ครูและครูแนะแนวควรมีความรู้ความเข้าใจ การใช้เครื่องมือรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยอาศัยเครื่องมือเป็นสิ่งเร้าให้ผู้ถูกรวบรวมข้อมูลแสดงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดออกมา เครื่องมือวัดทางจิตวิทยา ประกอบด้วย วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่ไม่ใช่แบบทดสอบ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ มาตรฐานประมาณค่า การเยี่ยมบ้าน อัตชีวประวัติ ระเบียบสะสม สังคมมิติ แบบสอบถาม และการศึกษารายกรณี นอกจากนี้ ยังมีวิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นแบบทดสอบ (test techniques) ได้แก่ แบบทดสอบสติปัญญา แบบทดสอบความถนัด แบบทดสอบความสนใจ แบบทดสอบบุคลิกภาพ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ

วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล

วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (nontest techniques)

ได้แก่

การสังเกต

ความหมายของการสังเกต

การสังเกต หมายถึง การดูทั้งต่อหน้าและแอบดูพฤติกรรม หรือลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนอย่างมีระบบ มีรายละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน (เจษฏา บุญมาโฮม, 2558 : 78)

จุดเด่นของการสังเกต

จุดเด่นของการสังเกต คือ การสังเกตเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะดวก เก็บข้อมูลได้ตรงตามที่จะวัด มีค่าใช้จ่ายน้อย ได้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการวัด

ตัวอย่างแบบบันทึกการสังเกต

ชื่อนักเรียน.....ชั้น.....โรงเรียน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....น.

สถานที่ทำการสังเกต.....วิชาที่เรียนหรือกิจกรรม.....

จุดมุ่งหมายในการสังเกต

1. ....

2. ....

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในขณะสังเกต.....

การตีความหมายของพฤติกรรม.....

ข้อเสนอแนะของผู้สังเกตในการช่วยเหลือหรือแก้ไขพฤติกรรม.....

สรุปผลการสังเกต.....

ลงชื่อผู้สังเกต.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ที่มา : พนม ลิ้มอารีย์, 2548 : 55.

การสัมภาษณ์

ความหมายของการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนาหรือการพูดคุยกันระหว่างบุคคลสองคนอย่างมีจุดมุ่งหมายในการสนทนา เพื่อสำรวจความจริง เพื่อการหาข้อมูล เพื่อการให้การปรึกษา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะต้องนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเด็กและช่วยเหลือเด็ก ไม่ใช่เพื่อความอยากรู้อยากเห็น และไม่ใช้การซักถามอย่างทนาย (จิตตินันท์ บุญสิทธิกุล, 2551 : 49)

จุดเด่นของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เป็นเทคนิคอีกวิธีหนึ่ง ที่ครูหรือผู้แนะแนวนิยมนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การเก็บข้อมูลบางประเภท เหมาะที่จะใช้การสัมภาษณ์ เช่น ความวิตกกังวล ความคาดหวัง เป็นต้น นอกจากนี้ นักเรียนบางคนยินดีให้ข้อมูล โดยวิธีการตอบปากเปล่ามากกว่าจะตอบด้วยการเขียน นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ยังสามารถสังเกตจากสีหน้าท่าทางของนักเรียนว่า คำตอบที่ได้นั้นมาจากใจจริงหรือไม่ สามารถเชื่อถือได้เพียงใด ซึ่งสิ่งนี้จะหาไม่ได้จากเครื่องมือชนิดอื่น ๆ

ตัวอย่างแบบบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้รับการสัมภาษณ์ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....ทำการสัมภาษณ์เมื่อวันที่.....
 เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....น. ถึง.....น.
 วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์.....
 ข้อมูลที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์.....
 ข้อคิดเห็น.....
 การนัดหมายครั้งต่อไป วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....น.
 ผู้สัมภาษณ์.....
 ตำแหน่ง.....

ที่มา : จิตตินันท์ บุญสิทธิกุล, 2551 : 50.

มาตราส่วนประมาณค่า

ความหมายของมาตราส่วนประมาณค่า

มาตราส่วนประมาณค่า หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการบันทึกข้อสังเกต ในการบันทึกระเบียบพฤติกรรม ผู้สังเกตบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการสังเกต เพื่อแสดงให้เห็นทราบถึงพฤติกรรมบางอย่างของบุคคลแต่ละคน ซึ่งผู้สังเกตได้พิจารณาว่าเป็นเรื่องสำคัญ (จิตตินันท์ บุญสถิรกุล, 2551 : 60)

จุดเด่นของมาตราส่วนประมาณค่า

จุดเด่นของมาตราส่วนประมาณค่า คือ บุคลิกลักษณะของนักเรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร สูงหรือต่ำ ดีหรือไม่ดี แล้วบันทึกลงในมาตราส่วนประมาณค่า ดังนั้น มาตราส่วนประมาณค่าจึงเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพของบุคคลโดยทางอ้อม

ตัวอย่างมาตราส่วนประมาณค่า

คุณลักษณะ \ คุณภาพ	ต่ำที่สุด	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงที่สุด
1. ความซื่อสัตย์					
2. ความตั้งใจในการเรียน					
3. ความมีเหตุผล					
4. ความรับผิดชอบ					
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง					

ที่มา : จิตตินันท์ บุญสถิรกุล, 2551 : 61.

การเยี่ยมบ้าน

ความหมายของการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้าน หมายถึง การที่ครูหรือผู้แนะแนวไปพบปะกับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ของนักเรียนที่บ้าน เพื่อสร้างความคุ้นเคยและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทั้งยังช่วยให้ครูและผู้แนะแนว ได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อครู โรงเรียน และนักเรียนอีกด้วย อันจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจและยังเป็นการร่วมมือกันสำหรับทุกฝ่ายที่ทำให้สามารถช่วยเหลือเด็กนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2551 : 236)

จุดเด่นของการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านเป็นลักษณะหนึ่งของการติดต่อระหว่างบ้านกับโรงเรียน โดยการที่ครู เป็นฝ่ายไปเยี่ยมนักเรียนและผู้ปกครองถึงที่บ้าน ทำให้ทั้งครูและผู้ปกครองได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ครูจะได้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของเด็กในขณะที่เด็กอยู่บ้าน ไม่ต้องฟังคำบอกเล่าของผู้อื่นอีกทอดหนึ่งและผู้ปกครองก็จะได้ทราบเรื่องของเด็กในขณะที่เด็ก อยู่ที่โรงเรียน

ตัวอย่างแบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

วันที่ไปเยี่ยมบ้าน.....เวลา.....น. ถึง.....น. ชื่อครูที่ทำการเยี่ยมบ้าน.....
 ชื่อนักเรียน.....ชั้น.....ห้อง.....ชื่อครูประจำชั้น.....
 ชื่อบิดา.....ที่อยู่.....
 โทรศัพท์.....อาชีพ.....ระดับการศึกษา.....สุขภาพ.....ความสนใจ.....
 ชื่อมารดา.....ที่อยู่.....
 โทรศัพท์.....อาชีพ.....ระดับการศึกษา.....สุขภาพ.....ความสนใจ.....
 จำนวนพี่น้อง.....คน มีลำดับดังนี้
 1. ชื่อ.....อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....ลักษณะเฉพาะตัว.....
 2. ชื่อ.....อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....ลักษณะเฉพาะตัว.....

ข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้าน

1. บรรยายสภาพและลักษณะภายนอกของบ้านและบริเวณ.....
2. บรรยายสภาพลักษณะภายในบ้าน.....
3. นักเรียนมีส่วนช่วยเหลือบิดามารดาโดย.....
4. ลักษณะการปรับตัวของนักเรียนเมื่ออยู่บ้าน.....
5. บรรยายลักษณะของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....
6. เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อครูและโรงเรียน.....
7. เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน.....
8. ความมุ่งหมายของบิดามารดาที่มีต่อบุตร.....
9. ปัญหาที่พบในการเยี่ยมบ้านครั้งนี้.....
10. สิ่งที่โรงเรียนให้ความช่วยเหลือทางบ้าน.....
11. บันทึกถ้อยคำของผู้ปกครองที่เห็นว่ามีความสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจเด็กดียิ่งขึ้น.....
12. บันทึกข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้น.....

ที่มา : ลักขณา สริวัฒน์, 2551 : 240.

อัตชีวประวัติ

ความหมายของการเขียนอัตชีวประวัติ

อัตชีวประวัติ หมายถึง ประวัติหรือเรื่องราวของตนเอง การให้นักเรียนเขียนอัตชีวประวัติ ก็หมายความว่า ให้นักเรียนเขียนประวัติส่วนตัวของเขานั่นเอง วิธีนี้ใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับ การศึกษา ถ้านักเรียนสามารถเขียนเล่าเรื่องและสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดเป็นลายลักษณ์อักษรได้ และเป็นกลวิธีอันหนึ่งที่ใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน (เกษภา มาบุญโฮม, 2558 : 90)

จุดเด่นของการเขียนอัตชีวประวัติ

อัตชีวประวัติ แตกต่างจากการเขียนเรียงความ เพราะนักเรียนต้องคิดวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และแผนการในอนาคตของตนเอง โดยให้เวลานักเรียนเขียนอย่างน้อย 1 สัปดาห์หรือมากกว่านั้น เพื่อให้นักเรียนมีเวลาที่จะพิจารณาความคิด ความรู้สึกของตนเอง หรือ ทบทวนการวางเป้าหมายในชีวิตของตนเอง การให้นักเรียนเขียนประวัติความเป็นมาและเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง เป็นอีกเทคนิคชนิดหนึ่งที่ครูนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวทราบพฤติกรรมของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ทราบถึง ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ความรู้ ประสบการณ์ ความปรารถนา อุดมคติ

ตัวอย่างการเขียนอัตชีวประวัติ

1. ข้าพเจ้าเกิดวันที่/เดือน/พ.ศ. ....สถานที่เกิด คือ.....
เมื่อครั้งเป็นเด็กการทำผิดที่ข้าพเจ้ากลัวมากที่สุด คือ.....ข้าพเจ้าเคยป่วย
เป็นโรค.....เพื่อน ๆ ที่ข้าพเจ้าเล่นด้วยมักจะเป็นเพศ/ที่อยู่/ชั้นเรียน/อายุ.....
โตขึ้นข้าพเจ้าอยากเป็น.....
2. สิ่งที่ข้าพเจ้าอยากทำมากที่สุดในโรงเรียน คือ.....สิ่งที่ข้าพเจ้าอยากทำน้อยที่สุดใน
โรงเรียน คือ.....สิ่งที่ข้าพเจ้าอยากได้จากโรงเรียนมากที่สุด คือ.....
3. ถ้ามีเวลาว่างข้าพเจ้าจะทำ.....ข้าพเจ้าชอบทำงานที่ทำให้ตนเอง
.....ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งที่ตนเองทำได้ดีที่สุด คือ.....

ที่มา : กรรณา นักร้อง, 2558 : 140.

ระเบียบสะสม

ความหมายของระเบียบสะสม

ระเบียบสะสม คือ เอกสารอย่างหนึ่งที่ใช้สำหรับรวบรวมประวัติส่วนตัว และรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กในด้านต่าง ๆ ไว้อย่างมีระเบียบ ระเบียบสะสมจะเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้ครูได้รู้จักและเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น โดยจะบันทึกประวัติและข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ติดต่อกันไว้หลายปี ตั้งแต่เข้าโรงเรียนจนกระทั่งออกจากโรงเรียนไป (เจษฎา มาบุญโฮม, 2558 : 97)

จุดเด่นของระเบียบสะสม

จุดเด่นของระเบียบสะสม คือ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในภาพรวม และเป็นรายบุคคลในด้านต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ปัญหาและการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

สังคมนิติ

ความหมายของสังคมนิติ

สังคมนิติ (sociometry) หมายถึง การศึกษาเชิงคณิตศาสตร์เกี่ยวกับลักษณะทางจิตใจของคน การทดสอบเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้วิธีเชิงเลข จำนวนและเชิงคุณภาพสังคมนอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่แสดงถึงความสัมพันธ์และพัฒนาการทางสังคมของบุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นคณะ โดยพิจารณาจำนวนครั้งที่บุคคลหนึ่งได้รับเลือกจากบุคคลอื่น ๆ ในหมู่คณะเดียวกัน จำนวนครั้งที่บุคคลในหมู่คณะนั้นแสดงเจตนาที่จะไม่เลือกเขา และพิจารณาความสัมพันธ์ของผู้เลือกกว่าใครเลือกใคร และไม่เลือกใครมากน้อยเพียงใด (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2551 : 230)

จุดเด่นของสังคมนิติ

สังคมนิติ เป็นแผนภูมิที่แสดงความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนในชั้นเรียน ใช้ศึกษาบรรยากาศของนักเรียนในชั้นเรียน โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนควบคู่ไปด้วย สังคมนิติเป็นวิธีการที่เข้าใจง่าย ไม่สิ้นเปลืองเงินทอง

การทดสอบสังคมนิติจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาสังคมสัมพันธ์เป็นอย่างดี ถ้าได้ใช้วิธีการศึกษาลักษณะทางสังคมอย่างอื่นประกอบด้วย เพราะการใช้วิธีการสังเกตหรือสัมภาษณ์อาจจะใช้เวลามาก มีแบบสอบถามที่ชื่อว่า “ใครเอ่ย (guess who)” ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ง่าย สะดวก

การเติมประโยคให้สมบูรณ์

ความหมายของการเติมประโยคให้สมบูรณ์

การเติมประโยคให้สมบูรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกทดสอบเขียนคำ ข้อความหรือประโยคเติมลงในประโยคที่ไม่สมบูรณ์ ตามความคิดของผู้ถูกทดสอบเมื่ออ่านประโยคที่ไม่สมบูรณ์นั้น

จุดเด่นของการเติมประโยคให้สมบูรณ์

การเติมประโยคให้สมบูรณ์ เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่ง เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ถูกทดสอบต้องเผชิญกับประโยคที่กำกวม ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบได้หลายแง่หลายมุมที่ทำให้ผู้ถูกทดสอบได้สะท้อนในสิ่งที่อยู่ในใจของผู้ถูกทดสอบออกมาในกระดาษ

แบบสอบถาม

ความหมายของแบบสอบถาม

แบบสอบถาม คือ ข้อคำถามต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อประสงค์ให้ผู้ที่ถูกถามกรอกข้อความลงไป อาจเป็นข้อความสั้น ๆ หรือยาวก็ได้ สำหรับแบบสอบถามที่ใช้เพื่อการแนะแนวนั้น ข้อความต่าง ๆ ที่นักเรียนกรอกลงในแบบสอบถาม จะช่วยให้ครูและผู้แนะแนวรู้จักและเข้าใจนักเรียนดียิ่งขึ้น (พนม ลิมอารีย์, 2548)

จุดเด่นของแบบสอบถาม

จุดเด่นของแบบสอบถาม คือ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากคนจำนวนมากในเวลา ที่รวดเร็ว เป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และสามารถวัดในองค์ประกอบที่กำหนดช่วยให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่ได้รวบรวมเอาไว้ก่อนแล้ว แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างกว้างขวาง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา เจตคติ ความต้องการ ความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวส่วนตัว สภาพครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสนใจ การใช้เวลาว่าง สุขภาพ นิสัยในการเรียนการทำงาน ตลอดจนโครงการการศึกษาและอาชีพในอนาคตของนักเรียน การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย แบบสอบถามความถนัด แบบสอบถามความนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง แบบรวบรวมข้อมูลทั่ว ๆ ไปของนักเรียน เป็นต้น

ขอให้ผู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่อง สังคมมิติ การเติมประโยคให้สมบูรณ์ และแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นเครื่องมือจิตวิทยาที่ผู้ใช้เครื่องมือดังกล่าว จำเป็นต้องมีความรู้ที่ชัดเจน และมีทักษะในการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาดังกล่าว

นอกจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเทคนิควิธีการทางจิตวิทยาอีกหลายวิธี ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การศึกษารายกรณีซึ่งจะมีรายละเอียดอยู่ในบทที่ 3

2. วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นแบบทดสอบ (test techniques)

วิธีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นแบบทดสอบ มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของแบบทดสอบ

แบบทดสอบ หมายถึง ข้อคำถามที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบขั้นตอนตามทฤษฎีความเชื่อทางวิชาการ ซึ่งสามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือเฉพาะด้าน ในการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียน จุดประสงค์สำคัญประการหนึ่งก็คือ การพยายามที่จะทำให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง เพราะจะส่งผลกระทบต่อถึงการช่วยให้นักเรียนตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อ เลือกประกอบอาชีพ รู้จักปรับตัวที่จะอยู่ในสังคม และรู้จักดำเนินชีวิตของตนเองให้ดีและมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเหตุนี้ครูแนะแนวส่วนมากจึงนิยมใช้ แบบทดสอบประเภทต่าง ๆ มาให้นักเรียนทดสอบ แล้วก็แปลผลไปตามความหมายของแบบทดสอบนั้น ๆ

จุดเด่นของการทดสอบ

จุดเด่นของการทดสอบคือรวบรวมข้อมูล ความสามารถ ความสำเร็จ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้ถูกทดสอบ เพื่อนำผลไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ หรือทำนายเพื่อการเลือกและประกอบการตัดสินใจ คัดเลือกบุคคลเข้าเรียนในสถาบันการศึกษา หรือทำงาน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพของแบบทดสอบ

จากแบบทดสอบที่ได้มา จะพิจารณาว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดนั้น ควรใช้หลักเกณฑ์ต่อไปนี้ (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2551 : 268-269)

1. ให้ความถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้ ข้อมูลที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้นั้นคือ ข้อมูลที่สามารถวัดสิ่งที่เราต้องการจะวัดได้ ด้วยความเชื่อมั่นและให้ผลที่คงที่แน่นอน ไม่แปรผัน และไม่เปลี่ยนแปลง

2. ให้ความเที่ยงตรง ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง หมายถึง การที่เครื่องวัดนั้นสามารถวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดได้อย่างแท้จริง หรือได้อย่างถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้

3. ให้ลักษณะเป็นปรนัย ข้อมูลที่ได้ต้องเป็นข้อมูลที่ตรงตามความจริง และไม่ควรมีความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง

4. ให้ความเหมาะสมในการที่จะนำไปใช้ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในการที่จะนำไปใช้ เช่น ประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลาและแรงงาน ตลอดจนมีคู่มือชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้และการแปลผลอย่างชัดเจน

ครูแนะแนวจะต้องช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้ได้มีการประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ ช่วงของชีวิต และปรับปรุงเป้าหมายของชีวิต ครูแนะแนวสามารถทำหน้าที่ป้อนกลับข้อมูลให้เด็กได้เพราะมีความรู้ทางจิตวิทยาในด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาการตามช่วงวัย จิตวิทยาวัยรุ่น การให้คำปรึกษาและการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ เป็นต้น

การจำแนกประเภทของการทดสอบ เป็นการจัดแบ่งการทดสอบออกตามลักษณะของพฤติกรรมของผู้เรียน และวัตถุประสงค์ของการวัด ดังนี้

1. แบบทดสอบสติปัญญา

แบบทดสอบสติปัญญา เป็นแบบทดสอบที่นักจิตวิทยาสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ การศึกษาเหตุผล การเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวและการแก้ปัญหาต่าง ๆ แบบทดสอบที่ใช้กับแพร่หลาย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถทางสมองโดยทั่วไป (The Standard Progressive Matrices Test) ของ John C. Raven เป็นแบบทดสอบความสามารถของบุคคลในการเข้าใจรูปภาพที่ไม่มีความหมาย

2. แบบทดสอบสัมฤทธิผลมาตรฐาน

แบบทดสอบสัมฤทธิผลมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและใช้กันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา โดยมากครูเป็นผู้จัดทำแบบทดสอบขึ้นเอง แบบทดสอบสัมฤทธิผลมาตรฐานประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เรียน เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนว่า นักเรียนมีความรู้และความพร้อมในเรื่องที่เรียนเพียงใด นอกจากนั้นยังมีแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิชาการ (Kasetsart Basic Academic Skill Test : KBAST) แบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิชาการ KBAST เป็นชุดแบบสอบ (Batteries) ที่สร้างขึ้นเพื่อประเมินทักษะพื้นฐานทางวิชาการของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความยากของระดับพื้นฐาน

ของการอ่านออกเขียนได้ และคิดเลขได้ (Literacy) เพื่อใช้กับกลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ ชุดแบบสอบ KBAST ประกอบด้วยแบบสอบย่อยวัดทักษะ 4 ด้าน คือ

แบบสอบการอ่านคำ (Word Reading) เป็นการวัดความสามารถของบุคคลในการจำตัวอักษร พยัญชนะ และคำ ผู้สอบจะอ่านออกเสียงคำที่กำหนดต่อหน้าผู้ให้การทดสอบ

แบบสอบการสะกดคำ (Word Spelling) เป็นการวัดความสามารถของบุคคลในการเปลี่ยนเสียงคำที่ได้ยินไปสู่การเขียน ผู้สอบจะฟังเสียง แล้วเขียนตัวอักษรตามทั้งพยัญชนะและคำ

แบบสอบความเข้าใจประโยค (Sentence Comprehension) เป็นการวัดความสามารถการรู้ความหมายคำและเข้าใจความคิดและข้อมูลที่อยู่ในประโยค ด้วยการเติมคำในช่องว่างเพื่อให้ประโยคมีใจความครบสมบูรณ์

แบบสอบการคำนวณทางคณิตศาสตร์ (Math Computation) เป็นการวัดความสามารถของบุคคลในการคำนวณด้านคณิตศาสตร์พื้นฐาน ด้วยการเติมตัวเลขจากการคำนวณในระดับที่ไม่ซับซ้อนและแก้ปัญหาง่ายๆ ด้วยการเขียนคำตอบ (ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ, 2558 : 8)

3. แบบทดสอบความถนัด

แบบทดสอบความถนัด คือ แบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถพิเศษหรือความถนัด (special abilities or aptitude) หรือฝึกฝนทักษะบางอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โดยยกสถานการณ์ดังนี้ นายศึกตามีความถนัดทางกีฬา หมายความว่า นายศึกตามีความสามารถในการฝึกฝนให้เกิดทักษะทางด้านกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น แบบทดสอบความถนัดจึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยประเมินศักยภาพที่จะเรียนรู้หรือฝึกฝนทักษะเฉพาะของบุคคล เพื่อเป็นเครื่องทำนายแนวโน้มที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการทำงานในอนาคตและเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาในการวางแผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โดยพิจารณาพร้อมกับข้อมูลอื่น ๆ

4. แบบสำรวจความสนใจ (interest)

แบบสำรวจความสนใจ คือ แบบสำรวจที่วัดความรู้สึกจ่ออยากรู้หรืออยากเห็นอยากกระทำในสิ่งทีตนเองสนใจ เพราะความสนใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความต้องการที่จะเรียนหรือทำงานอย่างเอาใจจริงเอาใจ ค่ะแนวจากรูปแบบสำรวจความสนใจจึงเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพในการพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการศึกษาต่อหรือเลือกอาชีพ

ตัวอย่างแบบทดสอบและแบบสำรวจวัดความสนใจที่ใช้ในประเทศไทย (กรรกฎ นักรัก, 2558 : 147 อ้างใน นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2545 : 208-209) เช่น

- Self - Directed Search (SDS)

ระดับที่ใช้	นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและนิสิตนักศึกษา
คุณภาพ	ความเชื่อถือได้ ความเที่ยงตรง
ผู้สร้าง	J.L.Holland
ผู้ให้บริการ	สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

แบบทดสอบ SDS รศ.ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ ได้แปลเป็นภาษาไทย และได้ปรับปรุงให้สามารถใช้ได้กับนักเรียนนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย โดยมอบลิขสิทธิ์ให้สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เป็นผู้จัดพิมพ์และเผยแพร่ แบบทดสอบชุดนี้นับว่าเป็นแบบทดสอบที่มีความเชื่อถือได้และความเที่ยงตรงสูง มีความกะทัดรัดโดยใช้เวลาเพียง 20 ถึง 25 นาที และง่ายต่อการทำความเข้าใจและการแปลความหมายจึงเป็นแบบทดสอบที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย (กรรกฎ นักรัก, 2558 : 147)

5. แบบทดสอบบุคลิกภาพ (personality)

แบบทดสอบบุคลิกภาพ หมายถึง แบบทดสอบที่วัดพฤติกรรมโดยรวมของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกนี้เป็นการประสมประสานกันระหว่างการปรับตัวของบุคคลนั้นกับสิ่งแวดล้อมของเขา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิด อารมณ์ ความคิดเห็น แรงจูงใจ ความเชื่อมั่นในตัวเอง ลักษณะนิสัย รวมทั้งการมองและให้คุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

6. แบบคัดกรอง

นอกจากนี้ยังมีแบบคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ และออทิซึม (KUS-SI Rating Scales : ADHD/LD/Autism (PDDs)) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการคัดกรองนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 อายุระหว่าง 6-13 ปี 11 เดือน ที่มีภาวะสมาธิสั้น (Attention Deficit Hyperactivity Disorder-ADHD) บกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disorders-LD) และออทิซึม (Autism and Pervasive Developmental Disorders-PDDs) เป็นเครื่องมือมาตรฐานแบบอิงกลุ่มที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประเมินบุคคลที่มีปัญหาพฤติกรรมเฉพาะ ซึ่งอาจจะมีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และออทิซึม บนพื้นฐานของคำจำกัดความและเกณฑ์การวินิจฉัยของทั้ง 3 กลุ่มอาการ แบบคัดกรองฉบับนี้มีประโยชน์ในการให้ข้อมูลที่สำคัญต่อการบ่งชี้บุคคลที่มีภาวะบกพร่องดังกล่าว แบบคัดกรอง

ฉบับนี้ ครูตอบได้โดยง่าย และให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมที่สำคัญ จำเป็นต่อการวินิจฉัยบุคคลที่มีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ และออทิซึม นักวิชาชีพสามารถใช้แบบคัดกรองฉบับนี้ด้วยความมั่นใจในกระบวนการประเมิน สำหรับบันทึกการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการตั้งเป้าหมายในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และสำหรับการวิจัย (ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ, 2550 : คำนำ)

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือทางจิตวิทยาที่เป็นแบบทดสอบออนไลน์ ดังนี้

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ EQ http://www.manarom.com/testeq_thai.html

แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น

<http://www.dmh.go.th/test/cesd/cesd/asheet.asp?qid=1>

แบบวัดความเครียด SPST-20 <http://www.dmh.go.th/test/stress/asheet.asp?qid=6>

แบบคัดกรองปัญหาเสาพิติด

[https://www.tyrkk.go.th/web/uploads/ck/files/ScreeningV_2\(1\).pdf](https://www.tyrkk.go.th/web/uploads/ck/files/ScreeningV_2(1).pdf)

แบบประเมินเขาวนปัญญา SPM (Standard Progressive Matrix)*

แบบคัดกรองโรคในกลุ่มพัฒนาการผิดปกติอย่างรอบด้าน PDDSQ

<http://www.dmh.go.th/test/cesd/pddsq/pddsq.asp>

แบบประเมินความสุข THI-15

<http://www.dmh.go.th/test/thaihapnew/thi15/asheet.asp?qid=1>

แบบประเมินเด็กติดเกม <http://www.healthygamer.net/webform/430>

แบบประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย

<http://www.dmh.go.th/test/suicide/asheet.asp?qid=1>

แบบประเมินการถูกล่วงละเมิดทางเพศและการทารุณกรรม

แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก : WHOQDL-BRIEF-THAI

<http://www.dmh.go.th/test/whoqol/asheet.asp?qid=1>

แบบทดสอบความถนัด http://calc.tsi-thailand.org/c11_0.aspx

หมายเหตุ : *ต้องผ่านการอบรมจากบุคลากรจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

unสรุป

การที่จะเข้าใจนักเรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง ครูจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลหรือรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมาเก็บไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ มาตรฐานประเมินค่า การเยี่ยมบ้าน อัตชีวประวัติ ระเบียบสะสม สังคมมิติ แบบสอบถาม การศึกษารายกรณี และแบบทดสอบ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร ต้องการอะไร และควรให้ความช่วยเหลือในลักษณะใด และข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้นั้นควรนำไปใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด อีกทั้งควรเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำเป็นที่เชื่อถือได้อีกด้วย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาจัดกิจกรรมและบริการแนะแนวให้นักเรียนอย่างเหมาะสม ตลอดจนช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของนักเรียน อีกทั้งช่วยให้นักเรียนได้สำรวจตนเอง เพื่อนักเรียนจะได้รู้จักเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้นโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน

หลักการในการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา

เพื่อช่วยให้ครูและครูแนะแนวได้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูและครูแนะแนวควรจะได้ยึดถือหลักการต่อไปนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ควรเริ่มเก็บข้อมูลในทันทีที่นักเรียนได้เข้ามาเรียนในโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูและครูแนะแนวได้รู้จักนักเรียนตั้งแต่เริ่มแรก ทั้งยังจะได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลต่าง ๆ
2. ควรติดตามเก็บข้อมูลพร้อมกันไปกับความเติบโตและก้าวหน้าในการศึกษาของนักเรียน เพื่อช่วยให้ครูและครูแนะแนวได้มองเห็นพัฒนาการของนักเรียน ตลอดจนร่องรอยอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจนักเรียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้น
3. ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนถือเป็นความลับ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดความเชื่อถือไว้วางใจและยินดีให้ความร่วมมือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
4. ควรเก็บข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของข้อมูล

ข้อควรระวังในการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา

เพื่อให้การใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูและครูแนะแนวควรระวังในประเด็นต่อไปนี้

1. เทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีคุณสมบัติเฉพาะตัว ไม่มีเทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาใดที่ดีที่สุด และให้ผลสมบูรณ์ ดังนั้น ครูและครูแนะแนวจึงควรจะได้ศึกษานักเรียนด้วยเทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาหลาย ๆ อย่าง ทั้งนี้เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล และไม่ใช้เทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาอย่างเดียวกันกับนักเรียนทุกคน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลแม้ว่าจะช่วยให้ครูและครูแนะแนวเข้าใจนักเรียนของตนได้ดีขึ้น แต่มิได้หมายความว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูและครูแนะแนวเข้าใจนักเรียนทุกคนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะนักเรียนเป็นผู้ที่มีชีวิตจิตใจ มีวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิด ดังนั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลก็อาจมีข้อผิดพลาดได้ แต่ถ้าครูและครูแนะแนวเป็นผู้ที่มีความสามารถ ครูและครูแนะแนวควรจะได้เก็บข้อมูลด้วยความรอบคอบ และปราศจากอคติ โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดย่อมจะมีน้อยมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ควรจัดเก็บเพื่อทำความรู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียนและให้ความช่วยเหลือนักเรียนควบคู่ไปในเวลาเดียวกัน เพราะถ้าเก็บข้อมูลนักเรียนเพียงเพื่อจะได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนเพียงอย่างเดียว การศึกษานักเรียนก็จะมีคุณค่าน้อยมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล จะต้องมุ่งหวังให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนด้วย คือ จะต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถปรับปรุงตนเองและพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล จะต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางบ้านของนักเรียนด้วย ครูและครูแนะแนวจะต้องศึกษาตัวนักเรียนและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้ความเข้าใจในตัวนักเรียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ปัญหาในการใช้เทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล

ในการนำเทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลนั้น มีปัญหาหรือข้อยุ่งยากที่เป็นอุปสรรค ได้แก่

1. ครูและครูแนะแนวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยา ทำให้นำเทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลอย่างไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้ได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ บกพร่องไปด้วย

2. นักเรียนที่ถูกศึกษาหรือเก็บข้อมูลอาจเกิดการต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากมีความเชื่อว่าการเปิดเผยเรื่องส่วนตัวให้ผู้อื่นรู้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่สมควร หรือน่าอาย

3. นักเรียนไม่สามารถให้คำตอบที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถพิเศษอื่น ๆ ได้เนื่องจากนักเรียนยังไม่รู้จักและไม่เข้าใจตนเองอย่างแท้จริง
  4. เทคนิคและเครื่องมือทางจิตวิทยามาจากต่างประเทศ และไม่ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย
  5. ครูและครูแนะแนวมีภาระงานมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูประจำชั้นต้องทำงานเกี่ยวกับนักเรียนแทบทุกอย่าง ทั้งในและนอกเวลาราชการ ทำให้ไม่สามารถทำงานเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลได้อย่างเต็มที่
  6. ครูและครูแนะแนวบางคนมีเจตคติต่องานแนะแนวไปในทางลบ เพราะเห็นว่าเป็นการเพิ่มงานให้ตน ทำให้ขาดความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน
- (ที่มา : มุลินธิสถิตยวิชัยและพัฒนการเรีนรูู้. 2551. **หลักสูตรพัฒนาครูจิตวิทยาแนะแนว**
โมดูล 4 บริการแนะแนว และเครื่องมือทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนว
แห่งประเทศไทย : 28-29.)

บทที่ 3

การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

ความหมายของการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (case study)

การศึกษารายกรณี หมายถึง กระบวนการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลทุกด้านอย่างตรงไปตรงมาให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด โดยใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลายรวบรวมไว้เป็นหลักฐานสำคัญเพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต โดยลักขณา สรวิวัฒน์ (2548 : 8) ได้กล่าวถึง การศึกษารายกรณี ว่าเป็น กระบวนการของการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง โดยศึกษาทั้งภูมิหลังและการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลและนำไปวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้น หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปมาจากสาเหตุอะไร รวมถึงการแปลความหมายของพฤติกรรมดังกล่าวว่ามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวที่ดีหรือการปรับตัวที่เป็นปัญหาของบุคคลนั้นอย่างไร อันจะทำให้เกิดการรู้จักและเข้าใจในด้านต่าง ๆ ของตัวเขาอย่างแท้จริง เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การสนับสนุนหรือการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

พนม ลิ้มอารีย์ (2548 : 123) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีไว้ดังนี้

1. เพื่อสืบค้นหาสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อสืบค้นรูปแบบของพัฒนาการนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้การส่งเสริม พัฒนาได้อย่างเหมาะสม

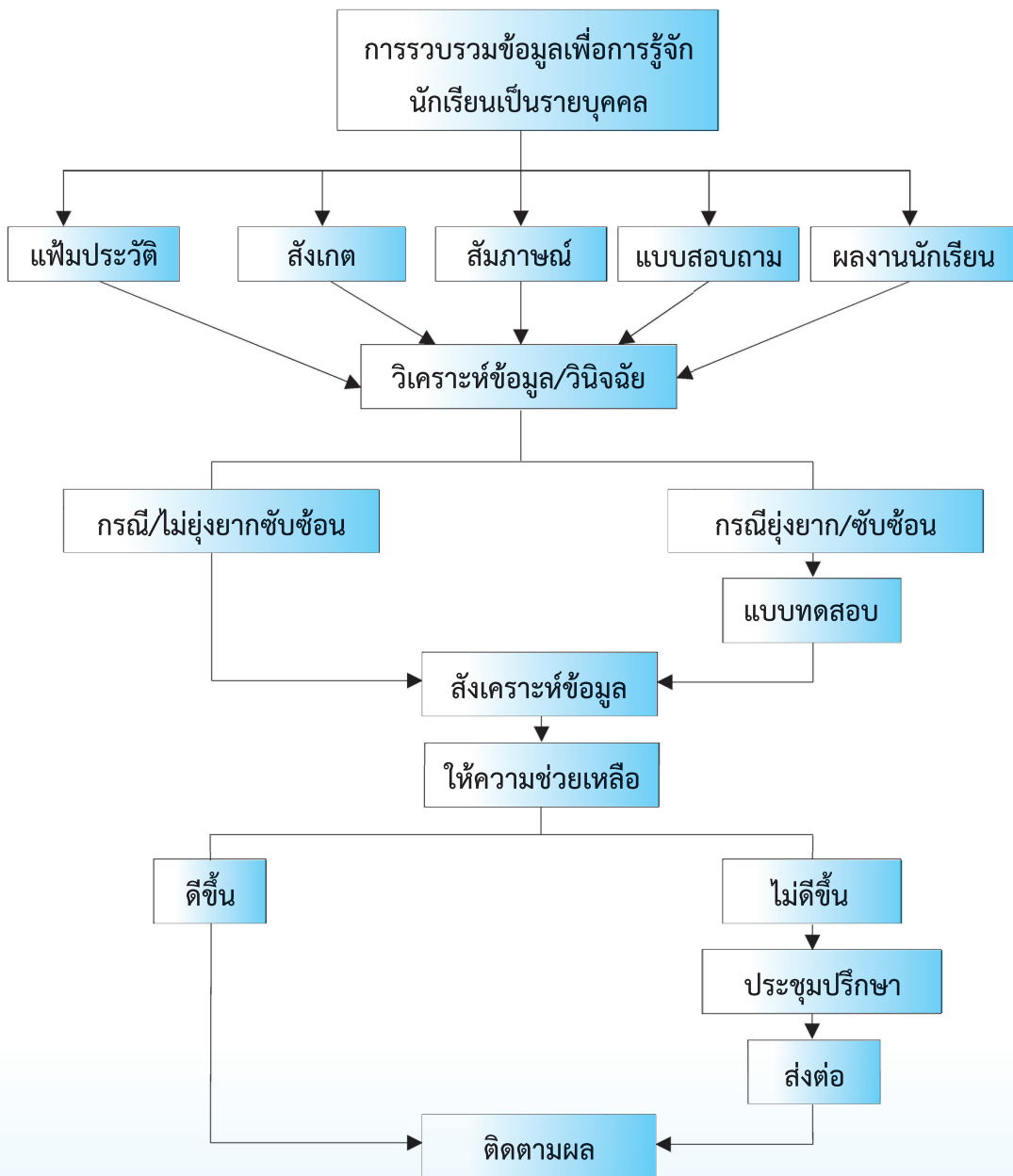
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในตนเอง ยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตน สามารถพัฒนาตนเองได้ สามารถวางแผนชีวิตและเลือกแนวทางการศึกษาต่อและเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนได้ จนทำให้มีการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจเด็กของตนได้ดีขึ้น และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาบุตรหลานของตน

5. เพื่อให้คณะครูได้เข้าใจนักเรียนอย่างละเอียด ลึกซึ้ง ถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณีไปปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของนักเรียน

ลำดับขั้นตอนของการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

จากแผนภูมิดังกล่าวอธิบายได้ว่า การศึกษารายกรณีโดยทั่วไปแบ่งเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ โดยมีการดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2554 : 151, ลักษณะ สิริวัฒน์, 2548 : 11)

การรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (collecting individual data) เป็นขั้นแรกของผู้ทำการศึกษารายกรณี โดยใช้กระบวนการที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นเรื่องการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลนั้น โดยทั่วไปประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐาน ประวัติการศึกษา ประวัติสุขภาพอนามัย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะได้อาจมาจากระเบียบวาระ การสังเกตรายกรณีที่ศึกษาในสถานการณ์ต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลจริงและน่าเชื่อถือ ส่วนการศึกษาข้อมูลจากอดีตชีวิตประวัติประจำวัน และผลงานในลักษณะอื่น ๆ ข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลจากเครื่องมือและกลวิธีในการศึกษาอื่น ๆ ผู้ทำการศึกษาควรนำมาใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพการณ์หากกรณีไม่ยุ่งยากซับซ้อนก็สามารถวิเคราะห์และทำการให้ความช่วยเหลือได้เลย แต่หากมีความยุ่งยากซับซ้อนมีความจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากการทดสอบต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น แบบทดสอบความสนใจ แบบทดสอบความถนัด แบบทดสอบสติปัญญา แบบทดสอบบุคลิกภาพ หรือแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น ในขั้นของการวิเคราะห์ข้อมูล (analysis) ที่ได้รวบรวมมาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้ทำการศึกษาจะต้องนำข้อมูลมาเพื่อวิเคราะห์ข้อเท็จจริง แล้วจึงวินิจฉัยข้อมูล (diagnosis) ซึ่งขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะเป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 2 มาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาในการวินิจฉัยว่าอะไรคือสาเหตุแห่งปัญหา การลงความเห็นเกี่ยวกับปัญหานี้อาจเป็นเพียงชั่วคราว เพื่อให้เป็นเพียงพื้นฐานของการสังเคราะห์ข้อเท็จจริงในขั้นต่อไปเท่านั้น จึงไม่มีข้อยุติ หรือข้อสรุปแต่อย่างใด เนื่องจากการวินิจฉัยสาเหตุที่มาของปัญหาได้อย่างถูกต้องชัดเจน จนทำให้สามารถช่วยเหลือ รายกรณีที่ถูกศึกษานั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำกันได้ง่าย ๆ ถ้ามีการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างหยาบ ๆ หรือไม่ละเอียด รอบคอบ อาจจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องได้ เนื่องจากในขั้นของการวินิจฉัยปัญหานั้น บางครั้งมีการดำเนินการช่วยเหลือ แต่ยังไม่สามารถคลี่คลายปัญหาได้ โดยพบว่า ส่วนหนึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากข้อมูลที่ได้มานั้นไม่เพียงพอ หรือขาดความชัดเจนจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือกลวิธีอื่น ๆ แล้วนำข้อมูลที่เพิ่มมานั้นสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับข้อมูลเดิม (Synthesis) ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลในแต่ละด้าน แล้วจะเกิดภาพรวมทางบุคลิกภาพของเขา เมื่อผู้ทำการศึกษาเข้าใจลักษณะของปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างชัดเจน จึงถึงขั้นให้ความช่วยเหลือ (treatment) จากนั้นจึงพิจารณาวิธีการช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม หรืออาจจะมีการกำหนดแนวทางหลักแนวทางรองไว้ก็ได้ แล้วดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดอย่างจริงจัง จึงจะช่วยให้ประหยัดทั้งแรงงานและเวลาเพราะบางประเด็นอาจจะไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ บางทีอาจจะทำให้แนวทางหลักไม่สามารถช่วยเหลือหรือแก้ไขได้ จึงจำเป็นต้องใช้แนวทางรองมาดำเนินการ ถ้ายังไม่

สามารถแก้ไขปัญหาก็จะต้องมีการทบทวนและรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมประกอบ เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือต่อไป และ**ขั้นสุดท้ายคือขั้นติดตามผล (follow-up)** เมื่อผู้ทำการศึกษาได้ให้ความช่วยเหลือหรือให้การแก้ไขปัญหาลงไปแล้ว ขั้นสุดท้ายของการศึกษารายกรณีก็คือ ขั้นติดตามผล การติดตามผลนั้นจะทำให้เราทราบว่าปัญหานั้นลดน้อยลงไปหรือไม่เพียงใด มีข้อบกพร่องที่จะปรับปรุงอย่างไรบ้าง จะต้องให้การช่วยเหลือเพิ่มขึ้นหรือไม่ และเขาสามารถปรับตัวใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผลเพื่อให้การช่วยเหลือหรือแก้ไขปรับปรุงในรายกรณีที่ถูกศึกษาได้รับการดำเนินการช่วยเหลือไม่สมบูรณ์ หรือยังได้รับการช่วยเหลือที่ไม่ถูกต้อง

วิธีการรู้จักและเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเองทุกด้าน เช่น ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ เป็นต้น โดยวิธีสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ อัตชีวประวัติ สังคมมิติ ระเบียบสะสม การศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 46) กล่าวว่า การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูมีความเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการให้คำปรึกษาหรือบริการจัดวางตัวบุคคล นำไปสู่การคัดกรองและการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่การคาดเดาหรือใช้ความรู้สึก แต่เป็นการใช้วิธีการและเครื่องมือที่ครอบคลุมรายละเอียดในการรู้จักผู้เรียนแต่ละคน การมีข้อมูลที่สะท้อนภาพจริงของผู้เรียนได้ครบทุกด้านอย่างถูกต้องชัดเจน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายน่าเชื่อถือ และตรวจสอบได้ จะทำให้ครูประจำชั้น ครูแนะแนวสามารถให้คำปรึกษาสามารถ ช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาในแนวทางที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคนบนพื้นฐานที่เป็นจริงของผู้เรียนแต่ละคนได้

ครูแนะแนวสามารถสำรวจข้อมูลผู้เรียนได้จากเครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การเยี่ยมบ้าน ระเบียบสะสม สังคมมิติ แบบสำรวจ แบบบันทึกสุขภาพ การศึกษารายกรณี การเขียนเรียงความ การเขียนบันทึกประจำวัน ดังได้สรุปวัตถุประสงค์และประโยชน์ของเครื่องมือแต่ละประเภทดังตาราง

ตารางสรุปเครื่องมือบริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

เครื่องมือ	ประโยชน์ของเครื่องมือ	ข้อมูลที่ได้
1. แบบสังเกต	ใช้ตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียน ในสถานการณ์ต่าง ๆ	ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ละเอียด ชัดเจน ถูกต้อง
2. แบบสัมภาษณ์	ใช้สอบถามผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง กับผู้เรียนทุกคนทั้งในและนอก สถานศึกษา	ได้ข้อเท็จจริงเป็นข้อมูลพฤติกรรม ของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลตรง
3. การเขียน อัตชีวประวัติ	ให้ผู้เรียนเขียนบรรยายเรื่องราว เกี่ยวกับตัวเองทั้งที่เป็นความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ความสัมพันธ์ กับผู้เกี่ยวข้อง และความใฝ่ฝัน ในอนาคต	ได้ข้อมูลของผู้เรียนเกี่ยวกับ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ สัมพันธ์ภาพของผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้อง ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์แล้ว
4. ระเบียบสะสม	ใช้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของ ผู้เรียนทุกด้าน ทั้งสภาพทั่วไป ประวัติการเรียน สุขภาพ	ได้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานสำหรับ นำไปใช้ในการวางแผนการดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน
5. แบบบันทึก การเยี่ยมบ้าน	ใช้เมื่อครูต้องการรู้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับครอบครัวความเป็นอยู่ ของผู้เรียน	ได้รู้จักและเข้าใจถึงสภาพแวดล้อม สภาพครอบครัว เจตคติ และฐานะ ทางเศรษฐกิจของผู้เรียนตามสภาพ ที่เป็นจริง
6. สังคมมิติ	ใช้สำรวจสัมพันธ์ภาพของผู้เรียน กับเพื่อน ๆ	ได้รู้ถึงความสัมพันธ์ของผู้เรียน ในห้องเรียน เพื่อจัดกลุ่มการเรียนรู้ หรือให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่
7. แบบสอบถาม	ใช้สำรวจข้อมูลผู้เรียนในเรื่องราว ต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ อาจใช้เป็น กลุ่มหรือรายบุคคล	ได้ข้อมูลในประเด็นที่ครูต้องการทราบ สามารถใช้กับผู้เรียนคราวละมาก ๆ และประหยัดเวลา

เครื่องมือ	ประโยชน์ของเครื่องมือ	ข้อมูลที่ได้
8. แบบสำรวจ	ใช้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานความรู้สึกนึกคิด เจตคติ	ได้ข้อมูลที่ต้องการรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เพื่อการรู้จักผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน
9. แบบบันทึกสุขภาพ	ใช้บันทึกข้อมูลทางด้านสุขภาพของผู้เรียน	ได้ข้อมูลสุขภาพผู้เรียน
10. แฟ้มสะสมงาน	ใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียน	ได้ข้อมูลที่ครูจะใช้ประเมินการทำงานและผลงานของผู้เรียน ซึ่งนำมาเพื่อจัดการส่งเสริมป้องกัน ช่วยเหลือ
11. การศึกษารายกรณี	นำข้อมูลทั้งหมดของผู้เรียนมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและถูกต้อง	ได้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการส่งเสริม ป้องกัน ช่วยเหลือเฉพาะบุคคล
12. การเขียนเรียงความ	ใช้ศึกษาความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	ได้ข้อมูลจากผู้เรียนโดยตรง ตามวัตถุประสงค์หรือหัวข้อที่ตั้งไว้
13. แบบระเบียนพฤติกรรม	ใช้รายงานพฤติกรรมผู้เรียนว่าทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร โดยครูหลายคน ในหลายเหตุการณ์	ได้รับรู้พฤติกรรมของผู้เรียน ในหลายสถานการณ์และจากบุคคลหลายคนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
14. การเขียนบันทึกประจำวัน	ใช้เพื่อให้ผู้เรียนบันทึกพฤติกรรมที่ตนเองได้ทำในแต่ละวัน	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละวัน

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 64-65)

จะเห็นว่าเครื่องมือสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะมีอยู่หลายประเภท แต่ละประเภทจะให้ประโยชน์และข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งครูผู้สอน ครูแนะแนวต้องพิจารณาที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งการรู้จักผู้เรียนโดยใช้แบบทดสอบได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เรียบร้อยแล้ว

แนวทางการเขียนรายงานการศึกษารายกรณี

รายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี เป็นเอกสารที่สรุปและรายงานผลการศึกษาช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนต่อผู้เกี่ยวข้องเป็นระบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556 : 63)

1. สารที่ควรมีในรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี ประกอบด้วย
  - 1.1 ชื่อนักเรียน ระดับชั้นที่กำลังศึกษา
  - 1.2 ผู้ศึกษา (ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว)
  - 1.3 ระยะเวลาในการศึกษา
  - 1.4 สาเหตุของการศึกษา
  - 1.5 เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
  - 1.6 ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล
    - ข้อมูลส่วนตัวและครอบครัว
    - ข้อมูลสุขภาพ (สุขภาพกาย สุขภาพจิต)
    - ข้อมูลด้านการเรียน
    - ข้อมูลด้านสังคม
    - ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ
    - เป้าหมายและความคาดหวังในอนาคต
    - ความภาคภูมิใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินชีวิต
  - 1.7 การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา
  - 1.8 การช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนา
  - 1.9 การติดตามผล
  - 1.10 ข้อเสนอแนะ
2. รายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีที่ดี มีลักษณะดังต่อไปนี้
  - 2.1 กำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ศึกษาให้ชัดเจน
  - 2.2 สังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาได้อย่างตรงประเด็น
  - 2.3 อธิบายหรือบรรยายลักษณะเด่นและด้อยของนักเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
  - 2.4 ข้อเสนอแนะต้องเฉพาะเจาะจงและสามารถปฏิบัติได้

ตัวอย่างการเขียน

รายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556 : 63)

1. ชื่อนักเรียน ระดับชั้นที่กำลังศึกษา
นายชาย สุขใจ (นามสมมุติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. ผู้ศึกษา
นางสาวทวิพร เพิ่มสุขใจ (นามสมมุติ) ครูประจำชั้น
3. ระยะเวลาในการศึกษา
วันที่ 16 มิถุนายน 2548 ถึงวันที่ 17 กันยายน 2548 รวมเวลา 3 เดือน
4. สาเหตุของการศึกษา
ไม่สนใจและก่อวินาศกรรมเพื่อนขณะเรียน
5. เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
  - 5.1 ระเบียบวิธี
  - 5.2 การสังเกต
  - 5.3 การสัมภาษณ์
  - 5.4 การให้คำปรึกษา
  - 5.5 แบบสอบถามใคร่เอ่ย
  - 5.6 แบบสำรวจเจตคติที่มีต่อตนเอง
  - 5.7 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์
  - 5.8 การเยี่ยมบ้าน
6. ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล
  - 6.1 ข้อมูลส่วนตัว
เกิดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2531 ปัจจุบันอายุ 16 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ศาสนาพุทธ มีผิวขาว รูปร่างสูง 175 เซนติเมตร น้ำหนัก 60 กิโลกรัม ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ได้ค่าใช้จ่ายมาโรงเรียนวันละ 40 บาท บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ไม่เคยได้รับทุนการศึกษา ไม่เคยหางานพิเศษทำ มีเพื่อนสนิทในห้องหลายคน ไม่สู้บบุหรี่ ดื่มเหล้าบ้างบางครั้งถ้าเข้าสังคัมกับเพื่อน ชอบขับรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็ว เคยประสบอุบัติเหตุรถล้มอย่างแรง

6.2 ข้อมูลครอบครัว

บิดาชื่อ นายอ้วน สุขใจ (นามสมมุติ) อายุ 47 ปี จบชั้นประถมศึกษา อาชีพ เปิดร้านซ่อมรถ และบริการรับ-ส่งนักเรียนอนุบาลใกล้บ้าน รายได้ประมาณ 6,000 ต่อเดือน มารดาชื่อนางชม สุขใจ (นามสมมุติ) อายุ 40 ปี จบชั้นประถมศึกษา ช่วยสามีดูแลกิจการและช่วยบริการรับ-ส่งนักเรียน มีพี่น้อง 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ชายเป็นลูกคนกลาง ครอบครัว มีสมาชิก 5 คน คือ ชาย บิดา มารดา พี่ชาย และน้องชาย ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น มีการทะเลาะกันบ้างที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น คอนกรีตเก่า คนที่ชายไว้ใจมากที่สุด คือ ยาย แต่เสียชีวิตเมื่อต้นเดือนกันยายน

6.3 ข้อมูลสุขภาพ

- สุขภาพกาย เป็นคนสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ช่วงปิดภาคเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เคยถูกแทงที่ใต้ราวนม เนื่องจากขับรถเร็ว เสียงดัง ทำให้หูชั้นในไม่พอใจ
- สุขภาพจิต เป็นคนสนุกสนาน ร่าเริง จากการทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) พบว่า มีความรับผิดชอบและการควบคุมตนเองอยู่ในระดับต่ำ

6.4 ข้อมูลด้านการเรียน

ผลการเรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ เคยเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ผลการเรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ 1.41 ขณะเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีพฤติกรรมขาดเรียน หนีเรียน ไม่นำสมุดหรืออุปกรณ์การเรียนมาเป็นประจำ เมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ผลการเรียนเฉลี่ย 0.99

6.5 ข้อมูลด้านสังคม

- ทางบ้าน ชายไม่ค่อยสนิทกับพี่น้อง จะคุยด้วยเมื่อจำเป็น มักเอาแต่ใจตนเอง บิดาและมารดามักจะตำหนิ และเปรียบเทียบกับพี่ชายเสมอ ทำให้ชายรู้สึกน้อยใจ ไม่ชอบอยู่บ้าน มักเที่ยวเตร่กับเพื่อน ๆ กลับบ้านดึกเป็นประจำ ไม่เชื่อฟังคำตักเตือนของบิดาและมารดา

- ทางโรงเรียน ชายเป็นคนสนุกสนาน มีเพื่อนสนิทในห้องประมาณ 10 คน มักถูกครูตำหนิและตักเตือนเสมอในเรื่องความรับผิดชอบด้านการเรียน การแต่งกาย และการพูดจา

6.6 ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ

- ชายมีความสนใจเกี่ยวกับการแข่งรถ การเที่ยวเตร่ และการคบเพื่อนต่างเพศ
- งานอดิเรกชอบขับรถเล่นและเล่นกีฬาฟุตบอล

- ประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เคยเป็นตัวแทนนักกีฬาของโรงเรียนเข้าแข่งขันในระดับกลุ่มโรงเรียน เคยฝึกซ้อมเครื่องยนต์กับบิดาช่วงปิดภาคเรียน

6.7 เป้าหมายและความคาดหวังในอนาคต

- อยากเป็นเจ้าของอู่ซ่อมรถ
- อยากมีบ้านเป็นของตนเอง

6.8 ความภาคภูมิใจ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

ความภาคภูมิใจ เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินชีวิต คิดว่าบิดามารดาไม่รัก

7. การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา

ชายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมาตลอด เนื่องจาก

7.1 ขาดแรงกระตุ้นและกำลังใจจากครอบครัว ทำให้ชายขาดแรงจูงใจในการเรียนและหันไปกิจกรรมอื่น ๆ ทดแทน

7.2 ชายมีพฤติกรรมทางการเรียนที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ตั้งใจ ก่อกวนชั้นเรียน ขาดความรับผิดชอบในการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่นำอุปกรณ์การเรียนมาเรียน

8. การช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนา

8.1 ผู้ศึกษาให้คำปรึกษาแก่ชาย เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน

8.2 ผู้ศึกษาพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการสื่อสารกับชาย และการเสริมสร้างกำลังใจ

8.3 ผู้ศึกษาขอความร่วมมือกับครูผู้สอนในการปรับพฤติกรรมการเรียนของชาย

9. การติดตามผล

9.1 จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของชาย เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียน เมื่ออยู่บ้าน พบว่าชายเริ่มมีพฤติกรรมเรียนที่ดีขึ้น แต่การเที่ยวเตร่และกลับบ้านดึกยังคงเดิม

9.2 จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า ชายมีพฤติกรรมเรียนดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังเกตจากการนำสมุดงานในรายวิชาต่าง ๆ มาให้ดู พบว่า ชายทำงานเรียบร้อยพอใช้ แม้ว่าจะยังไม่ครบทุกวิชา แต่ก็ถือว่าได้ปรับปรุงตนเอง ด้านความรับผิดชอบได้ในระดับหนึ่ง และจากการสอบถาม เพื่อน ๆ ในห้องยอมรับว่าชายพยายามปรับตัวดีขึ้น

9.3 จากการสัมภาษณ์ชาย พบว่า บิดามารดายังคงเปรียบเทียบพฤติกรรมของชายกับพี่น้องอยู่

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 สำหรับนักเรียน เนื่องจากชายถูกเลี้ยงดูแบบตามใจมาตั้งแต่เล็ก ไม่เคยถูกฝึกให้รับผิดชอบงาน ต้องการอะไรบ้างจะหามาให้ เนื่องจากทางบ้านมีฐานะพอที่จะดูแลได้ ซึ่งมีส่วนทำให้ชายขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนั้น บิดามารดาควรใช้เวลาและเอาใจใส่ชายมากขึ้น โดยการพูดคุยและมอบหมายงานบ้านที่ชายพอจะทำได้ ให้กำลังใจเมื่อชายทำได้เสร็จ รวมทั้งคอยติดต่อประสานงานกับครูในโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องการเรียนและความประพฤติ

10.2 สำหรับครูแนะแนว ควรหาโอกาสพูดคุยกับชาย คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม หรือจัดโปรแกรมเพื่อฝึกให้ชายรับผิดชอบต่อตนเอง และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชายดูแลตนเองอย่างมีคุณภาพ

10.3 สำหรับครูประจำวิชา ควรช่วยดูแล สังเกต กระตุ้นและจูงใจให้ชายเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน โดยเปิดโอกาสให้ชายได้แสดงความสามารถ มอบหมายงานให้รับผิดชอบและชื่นชมเมื่อทำอะไรได้สำเร็จ ไม่ควรตำหนิการกระทำของชายต่อหน้าเพื่อนให้เกิดความอับอาย แต่ใช้การตักเตือนเป็นส่วนตัวกับชาย และไม่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

10.4 สำหรับครูที่ปรึกษา มีความสำคัญมากในการที่จะช่วยเหลือชาย เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด และได้รับความไว้วางใจ ดังนั้น ครูที่ปรึกษาควรทำหน้าที่ในการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด โดยขอความร่วมมือจากครูแนะแนว ครูผู้สอน และครอบครัว ในการแก้ปัญหา

การวางแผนช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหา

การประชุมปรึกษารายกรณี (case conference) หมายถึง การที่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กมาประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงถึงปัญหาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยต้องทำงานร่วมกันเป็นคณะประกอบด้วยคณะครู เช่น ครู/อาจารย์ใหญ่ ครูแนะแนว ครูที่รู้จักใกล้ชิดนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ เช่น แพทย์ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และบิดามารดา ผู้ปกครอง ซึ่งคณะทำงานประชุมเพื่อวิเคราะห์ แปลความหมายและสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างถูกต้องมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จ โดยมีการดำเนินงานดังภาพประกอบ

สถานศึกษา

กำหนดแผนการจัดประชุมปรึกษารายกรณี ในสถานศึกษา

ศึกษารายละเอียดปัญหาของนักเรียน

ประชุมปรึกษารายกรณี

สรุปแนวทางให้การช่วยเหลือ
และมอบหมายภารกิจร่วมกัน

วิธีการดำเนินการประชุมปรึกษารายกรณี

เพื่อให้การประชุมปรึกษารายกรณีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีขั้นตอน ดังนี้ (พนม ลิมอารีย์, 2548 : 130, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556 : 77)

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ออกหนังสือเชิญบุคคลเพื่อเข้าร่วมประชุม ใครจะเข้าร่วมประชุมบ้าง และ ทาบถามผู้ที่เหมาะสมในการทำหน้าที่เป็นประธาน

- 1.2 เตรียมข้อมูลซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ศึกษา
- 1.3 เตรียมสถานที่สำหรับการประชุม

2. ขั้นตอนการประชุม

- 2.1 ประธานกล่าวเปิดพิธี และชี้แจงข้อตกลงสำหรับการประชุม คือ ให้ความรู้ความลับไม่นำเรื่องไปพูดนอกการประชุม การพูดให้พูดทีละคนและให้ทุกคนตั้งใจฟังเมื่อสมาชิกคนอื่นพูด สำหรับการอภิปรายหรือโต้แย้งควรพูดอย่างมีเหตุผล
- 2.2 เลขานุการ และกำหนดเวลาการประชุม
- 2.3 เจ้าของกรณีศึกษานำเสนอข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนที่ถูกศึกษา มาพิจารณาในที่ประชุม (กรณีใหม่ข้อมูลโดยละเอียด ส่วนกรณีเก่าให้นำเสนอเฉพาะความก้าวหน้าในการช่วยเหลือ)
- 2.4 ที่ประชุมสอบถามประวัติข้อมูลนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหา ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์หาสาเหตุ และวางแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 2.5 ระหว่างพิจารณา สมาชิกสามารถซักถามเพื่อทราบรายละเอียดเพิ่มเติมในการพิจารณา
- 2.6 ที่ประชุมลงความเห็นพร้อมเสนอมาตรการช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาให้นักเรียน
- 2.7 ประธานสรุปการประชุม และมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ไปดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน
- 2.8 เลขานุการ สรุปการประชุมและนัดหมายครั้งต่อไป

3. ขั้นตอนยุติการประชุม

- 3.1 ประธานกล่าวขอบคุณผู้ร่วมประชุม
- 3.2 เขียนรายงานสรุปการประชุมปรึกษาหารือ

เทคนิคการประชุมปรึกษารายกรณี (case conference)

1. สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์และภารกิจของการประชุมปรึกษารายกรณีที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลของกรณีศึกษาอย่างกว้างขวาง รอบด้าน และหาแนวทางที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. จัดบรรยากาศของการประชุมแบบสบาย ๆ ไม่เครียด สนใจและสนุกกับการแลกเปลี่ยนอย่างจริงจัง

3. จัดให้มีการอภิปรายถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง โดยทุกคนมีส่วนร่วมอภิปรายอย่างจริงจังเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หากมีสมาชิกอภิปรายนอกประเด็น ให้ดึงกลับเข้าสู่ประเด็นอย่างรวดเร็ว
4. สมาชิกรับฟังทุกเรื่องอย่างตั้งใจ และฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน
5. สมาชิกอิสระในการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นต่อปัญหาและการปฏิบัติงานร่วมกันของทีม
6. เมื่อมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องหรือขัดแย้ง ไม่ควรหลีกเลี่ยงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง แต่ควรเปิดโอกาสให้ตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วนหลากหลายจนได้ข้อยุติภายใต้บรรยากาศที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
7. ให้หลักความเห็นพ้องต้องกันในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนเห็นด้วยในหลักการ และเต็มใจปฏิบัติตามมติของที่ประชุม
8. มีการมอบหมายอย่างชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและยอมรับภารกิจต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ
9. มีการนัดหมาย ติดตามผลการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคเป็นระยะ

บทสรุป

การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี เป็นการให้ความช่วยเหลือ แก้อา/ส่งเสริม นักเรียนเป็นรายบุคคล โดยอาศัยวิธีการและเทคนิคทางการแนะแนวในการหาความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะเฉพาะของนักเรียน เพื่อวางแผนในการให้ความช่วยเหลือร่วมกันกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนสามารถปรับตัว และได้รับความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 4

การนำเครื่องมือทางจิตวิทยาไปใช้ในการแนะแนว

ปัญหาของนักเรียนมีหลายระดับ บางปัญหาไม่ซับซ้อน อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องสามารถให้การดูแลช่วยเหลือโดยใช้ความรู้เรื่อง บริการแนะแนวและการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แต่บางปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น ครูแนะแนวและนักจิตวิทยาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียนควรศึกษากรณีตัวอย่าง ฝึกปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาและศึกษาวิธีการแก้ปัญหาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

กรณีตัวอย่างที่ 1 กรณีของโฟกัส

สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน มีหลายระดับของความยากง่าย และความซับซ้อน บางปัญหาสามารถให้ความดูแลช่วยเหลือได้ โดยอาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอน และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบุคคลเหล่านั้นควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของปัญหา รู้จักวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเบื้องต้น และสามารถวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหา (กรณีตัวอย่างของโฟกัสและอูซา) แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาที่มีความซับซ้อนและจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเข้าใจเฉพาะทาง จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งปัญหาประการหลังจำเป็นต้องใช้ผู้ที่ได้เรียนมาโดยตรงทางการแนะแนว และมีประสบการณ์ในการให้ความช่วยเหลือ (กรณีตัวอย่างของเรน)

โฟกัสเป็นเด็กนักเรียนหญิง เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เข้ามาพบอาจารย์แนะแนวเพื่อขอรับคำปรึกษาว่าจะทำอย่างไรกับอนาคตการเรียนของตนเอง และไม่ทราบว่า จะตัดสินใจเรียนแผนการเรียนอะไรดีในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โฟกัสพบว่าตนเองชอบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ แต่กลับได้คะแนนดีในกลุ่มวิชาศิลปะ เช่น การวาดเขียน และการแกะสลัก โฟกัสบอกกับครูแนะแนวว่าเธออยากเป็นหมอหรือเภสัชในอนาคต

ขั้นตอนการศึกษาเป็นรายกรณี

1. การรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ครูแนะแนวสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับโพกัส
- 1.2 ครูแนะแนวสัมภาษณ์โพกัสถึงความถนัด ความสนใจ และความสามารถเพิ่มเติม ตลอดจนความปรารถนาในอนาคต
- 1.3 ครูแนะแนวสามารถใช้เครื่องมือทางการแนะแนว ดังนี้
  - แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ เป็นการสำรวจกิจกรรมที่ชอบและไม่ชอบนำไปสู่ความสนใจในอาชีพได้
  - แบบทดสอบความถนัดทางการเรียนเพื่อการแนะแนว เป็นการพยากรณ์ให้ทราบถึงโอกาสที่จะได้เรียนในแผนการเรียนกลุ่มต่าง ๆ ได้
  - การสำรวจความสามารถทางการเรียนของตนเอง โดยการคำนวณผลการเรียนตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (5 ภาคเรียน) แบ่งออกเป็นแต่ละรายวิชา ซึ่งจะช่วยให้ทราบผลการเรียนที่แท้จริงของตนเอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ครูแนะแนวนำผลของการเก็บข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางการแนะแนวมาวิเคราะห์ จำแนกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อหาแนวทางให้ความช่วยเหลือ

3. การตั้งสมมติฐาน เป็นการหาสาเหตุของปัญหา อาจเนื่องมาจาก

- 3.1 โพกัสไม่สามารถตัดสินใจเลือกแผนการเรียนได้
- 3.2 โพกัสยังไม่รู้จักตนเองด้านความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง เป็นต้น

4. การให้ความช่วยเหลือ

- 4.1 ครูแนะแนวพูดคุยให้กำลังใจโพกัส และให้หาจุดเด่นของตนเอง
- 4.2 ครูแนะแนวให้โพกัสทำการสำรวจตนเองด้านความถนัด ความสนใจ และความสามารถ
- 4.3 ครูแนะแนวให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่โพกัสสนใจ
- 4.4 ครูแนะแนวอาจเชิญผู้ปกครองของโพกัสมาพูดคุย และรับทราบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของความถนัด ความสนใจ และความสามารถของโพกัส

5. การติดตามผล

ครูแนะแนวติดตามผลการให้ความช่วยเหลือโพกัสโดยการสัมภาษณ์ การสอบถาม และผลการตัดสินใจเลือกแผนการเรียน เป็นต้น

กรณีตัวอย่างที่ 2 กรณีของอุษา

ครูปรียาเป็นครูประจำชั้นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้สังเกตเห็นอุษา ซึ่งเป็นนักเรียนที่ดูแล กล่าวคือ เธอเริ่มพูดคนเดียว พูดสลับด้วยคำหยาบเหมือนกับเพื่อนผู้ชาย หนีเรียน ไม่สนใจเรียน บางครั้งมีอาการหงุดหงิดฉุนเฉียวง่าย ช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียน ครูปรียา สังเกตเห็นว่า คุณแม่และประจักษ์ผู้เป็นผู้ปกครองซึ่งเป็นสามีใหม่ของคุณแม่มารับ ที่หน้าโรงเรียนทุกวัน เธอมีมีอาการเหมือนไม่พอใจ ซักสีหน้า ไม่อยากกลับบ้านด้วย

ขั้นตอนการศึกษาเป็นรายกรณี

1. การรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ครูแนะแนวสังเกตพฤติกรรมของอุษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 1.2 ครูแนะแนวขอเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อพูดคุย รับทราบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง และขออนุญาตศึกษาเป็นรายกรณี
- 1.3 ครูแนะแนวศึกษาแฟ้มประวัติ (ระเบียนสะสม) ของอุษาที่ฝ่ายทะเบียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
- 1.4 ครูแนะแนวสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุษา เช่น ครูประจำชั้น ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ เพื่อน และผู้ปกครอง
- 1.5 ครูแนะแนวควรสร้างสัมพันธที่ดีกับอุษา เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ และ สัมภาษณ์เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นจริง ตลอดจนเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ทางจิตวิทยา ในกรณีนี้ สามารถเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบเต็มประโยคให้สมบูรณ์ การเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ครูแนะแนวนำผลของการเก็บข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางการแนะแนว มาวิเคราะห์ จำแนกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อหาแนวทางให้ความช่วยเหลือ

3. การตั้งสมมุติฐาน เป็นการหาสาเหตุของปัญหา อาจเนื่องมาจาก

- 3.1 อุษาเจอประสบการณ์ที่ไม่ดีกับเพื่อนที่โรงเรียน เช่น ทะเลาะกับเพื่อน เพื่อนไม่ยอมรับ
- 3.2 อุษาเจอประสบการณ์ที่ไม่ดีกับสามีใหม่ของแม่
- 3.3 อุษามีลักษณะของปัญหาอารมณ์ เป็นต้น

4. การให้ความช่วยเหลือ

- 4.1 ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนเป็นระยะ ๆ
- 4.2 จัดหาเพื่อนที่พร้อมให้ความช่วยเหลือผู้เรียน (เพื่อนช่วยเพื่อน)
- 4.3 ประสานงานกับผู้ปกครองในการดูแลผู้เรียน
- 4.4 ครูแนะแนวนัดพบผู้ปกครองอีกครั้ง เพื่อรายงานข้อมูลและให้แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ตลอดจนการสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้เรียนให้กับผู้ปกครองรับทราบ

5. การติดตามผล

ครูแนะแนวติดตามผลการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนโดยการสัมภาษณ์ สอบถาม เป็นต้น

กรณีตัวอย่างที่ 3 กรณีของเรน

เรนเป็นนักเรียนชายอายุ 15 ปี เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรนมีรูปร่างโตกว่าเพื่อนในชั้นเรียนเดียวกัน เรนมีผลการเรียนไม่ดี การสอบแต่ละครั้งต้องสอบซ่อมเป็นประจำ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เมื่อสอบถามครูผู้สอนพบว่า เรนไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน มักทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จทันเวลาที่กำหนด หนีเรียนบ่อยครั้ง ชอบเล่นกับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า ผู้ปกครองมักถูกครูประจำชั้นเชิญมาพบบ่อยครั้ง ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่า เมื่ออยู่บ้านมักทำตัวเป็นลูกแห่งไม่ค่อยทำการบ้าน อ้างว่าครูผู้สอนไม่ให้การบ้าน หรือไม่ก็บอกว่าทำเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองไม่มีความรู้จึงไม่ได้ติดตามดูการบ้านของเรน

ขั้นตอนการศึกษาเป็นรายกรณี

1. การรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ครูแนะแนวสังเกตพฤติกรรมของเรนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- 1.2 ครูแนะแนวขอเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อพูดคุย รับทราบพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และขออนุญาตศึกษาเป็นรายกรณี
- 1.3 ครูแนะแนวศึกษาแฟ้มประวัติ (ระเบียนสะสม) ของเรนที่ฝ่ายทะเบียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

1.4 ครูแนะแนวสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรณ เช่น ครูประจำชั้น ครูผู้สอน วิชาต่าง ๆ เพื่อน และผู้ปกครอง

1.5 ครูแนะแนวควรสร้างสัมพันธที่ดีกับเรณ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ และ สัมภาษณ์เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นจริง ตลอดจนเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ทางจิตวิทยา ในกรณีนี้ ควรเก็บข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบร่วมด้วย เช่น

- แบบสอบทักษะพื้นฐานทางวิชาการ (Kasetsart Basic Academic Skill Test : KBAST)

- แบบคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ และ ออทิสซึม (KUS-SIRating Scales)

- แบบประเมินพฤติกรรม (Conners' Rating Scales)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ครูแนะแนวนำผลของการเก็บข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางการแนะแนว มาวิเคราะห์ จำแนกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อหาแนวทางให้ความช่วยเหลือ

3. การตั้งสมมุติฐาน เป็นการหาสาเหตุของปัญหา อาจเนื่องมาจาก

1.1 เรณมีปัญหาการเรียนรู้

1.2 เรณมีลักษณะปัญหาสมาธิสั้น

1.3 เรณมีปัญหาจากการเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง เป็นต้น

4. การให้ความช่วยเหลือ

4.1 ให้กำลังใจเรณในการเรื่องการเรียน และแจ้งผู้ปกครองถึงการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้การเรียนเสริมเพิ่มเติม

4.2 ประสานกับครูผู้สอนถึงลักษณะปัญหาของเรณ พร้อมการให้ความช่วยเหลือ ด้านการเรียน

4.3 ประสานงาน ส่งต่อจิตแพทย์ในกรณีวินิจฉัยลักษณะบกพร่องทางการเรียนรู้ สมาธิสั้น และการปรับตัว

5. การติดตามผล

ครูแนะแนวติดตามผลการให้ความช่วยเหลือเรณโดยการสอบถาม ติดตามผลการเรียน เป็นต้น

บทสรุป

การนำเครื่องมือทางจิตวิทยาไปใช้ในการแนะแนวนั้น เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ครูและผู้เกี่ยวข้องและครูแนะแนว ได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างสอดคล้องตามความเป็นจริงกับลักษณะปัญหาของนักเรียน อันนำไปสู่การหาแนวทางให้ความช่วยเหลือ แก้ไขได้ตรงกับปัญหานั้น บนพื้นฐานความรู้ด้านงานแนะแนว และหากปัญหานั้นนอกเหนือความสามารถของครูและผู้เกี่ยวข้องหรือครูแนะแนว การส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือจิตแพทย์เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียน

บรรณานุกรม

- กรรภา นักร้อง. 2558. **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).
- จิตตินันท์ บุญศิริกุล. 2551. **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).
- เจษฎา มาบุญโฮม. 2558. **หลักการแนะแนวและการพัฒนาผู้เรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นครปฐม : สไมล์พรินติ้งแอนด์ กราฟิคดีไซน์.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ. 2550. **แบบคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้และออทิสซึม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ. 2558. **คู่มือบริหารการสอบ แบบสอบทักษะพื้นฐานทางวิชาการ. Kasetsart Basic Academic Skills Test (KBAST)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. 2558. **การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน**. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. 2554. **แนะแนวเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. สงขลา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พนม ลัมอารีย์. 2548. **การแนะแนวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2551. **หลักสูตรพัฒนาครูจิตวิทยาแนะแนว โมดูล 4 บริการแนะแนว และเครื่องมือทางจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.
- รังสรรค์ โฉมยา. 2553. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการแนะแนวและการให้คำปรึกษาในโรงเรียน**. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. 2551. **การแนะแนวเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. 2548. **การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547. **คู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550. **การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2556. **หลักสูตรฝึกอบรมครูแนะแนว.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายกมล รอดคล้าย

นายภาสกร พงษ์สิทธากร

รองศาสตราจารย์นงลักษณ์ ประเสริฐ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
หัวหน้าศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประธานพัฒนาหลักสูตรกลุ่มแนะแนวโครงการ
ยกระดับคุณภาพครู ทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการ
ไทยเข้มแข็งของคณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์เครือข่าย
ทั่วประเทศ พ.ศ. 2553-2555

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ดร.กมล รอดคล้าย

รองศาสตราจารย์นงลักษณ์ ประเสริฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.เรียม ศรีทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินาถ แสนสา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรกฏา นั๊กคิม

ดร.สมศักดิ์ สีดากุลฤทธิ์

อาจารย์วิไลวรรณ ใจแก้ว

อาจารย์กาญจนา ภู่วรรณ

อาจารย์ธัญสมร คเชนทร์เดชา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา บุญมาโฮม

อาจารย์ปิยพรรณ พูนทรัพย์

อาจารย์พัชนีพร สมานมิตร

นายกสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษาสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษาสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

อุปนายกฝ่ายวิชาการ

อุปนายกฝ่ายกิจกรรม

ประธานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรรมการกลาง

กรรมการกลาง

ผู้ช่วยนายทะเบียน

กรรมการ

เลขาธิการ

สารานุกรม

คณะผู้เขียน/ผู้เรียบเรียง

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ บุญสถิรกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรกฏา นักร้อง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษญา บุญมาโฮม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์นงลักษณ์ ประเสริฐ
อาจารย์วิไลวรรณ ใจแก้ว
อาจารย์ธัญสมร คเชนทร์เดชา
อาจารย์พัชนีพร สมานมิตร

